

پژوهشهای حقوقی

علمی - ترویجی

شماره ۲۴

هزار و سیصد و نود و دو - نیمسال دوم

- ۶ • دآوری و حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات بین المللی
سید جمال سیفی
- ۲۰ • جنبه های حقوقی برنامه عمل مشترک ژنو میان ایران و گروه ۵+۱
نادر ساعد
- ۳۹ • چالش های فراروی نقض موافقتنامه های سازمان جهانی تجارت
مجتبی مرّوت
- ۷۱ • نگرشی بر مفاهیم عدالت و عدالت گرایی از دیدگاه مبانی الزام حقوق بین الملل
اکبر ادیبی
- ۱۲۵ • ارزیابی نقض حقوق بشر در بحرین بر اساس هنجارهای حقوق بین الملل بشر
مهرداد محمدی
- ۱۶۲ • تبیین مفهوم صدور و انتقال آلودگی در حقوق بین الملل
سید هادی پژومان
- ۱۹۸ • بررسی تطبیقی مسؤولیت متصدی حمل و نقل در قبال خسارت به کالا
مهرآسا محبی
- ۲۱۷ • معرفی کتابخانه برخط (آنلاین) پژوهشکده حقوقی شهر دانش
الهام السادات الوانکار

http://jlr.sdil.ac.ir/article_32716.html

مجله پژوهش‌های حقوقی (علمی - ترویجی)، شماره ۲۴، نیمسال دوم ۱۳۹۲
صفحات ۱۲۵ الی ۱۶۱، تاریخ وصول: ۱۳۹۲/۲/۲۳، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۴/۳۰

ارزیابی نقض حقوق بشر در بحرین بر اساس هنجارهای حقوق بین‌الملل بشر

مهرداد محمدی*

چکیده: بدون تردید برقراری صلح و امنیت بین‌المللی، در گرو آن است که دولت‌ها به طور تام و تمام به تعهدات بین‌المللی خود پای‌بند باشند. یکی از این تعهدات را باید تعهدات حقوق بشری دولت‌ها دانست که دولت‌ها چه در زمان صلح و چه در هنگام درگیری‌ها - اعم از داخلی و بین‌المللی - ملزم به گردن نهادن به موازین و اصول آن هستند. بحرین یکی از کشورهایی بود که از سیل دموکراسی‌خواهی جوامع عرب دور نماند و دستخوش حوادثی گشت که در کلیت آن عنوان «بهار عربی»^۱ را به خود اختصاص داده است. مردم کوچک‌ترین کشور عربی خلیج فارس هم در تکیا پوی دموکراسی به پا خواستند و گرچه بیش از چهار دهه بر سر مطالبات خود با حکام بحرین در نزاع بودند، اما اعتراض جدی مردم بحرین علیه حاکمیت از ۱۴ فوریه ۲۰۱۱ شروع شد و شکل عمومی یافت. در مقام پاسخ‌گویی به حرکت نوپای مردم، حکومت به مقابله و رویارویی با جنبش روی آورد و سعی در خاموش نمودن صدای مردم نمود. در این بین، حاکمیت بحرین گاهی تعهدات بین‌المللی خود و به طور خاص تعهدات حقوق بشری خود را از یاد برد و بسیاری از حقوق اساسی معترضان را زیر پا گذاشت. این مقاله در ابتدا موارد نقض حقوق بشر را به صورتی متقن برشمرده و سپس با بررسی تعهدات بین‌المللی آن کشور، موارد

* دانشجوی دکترای حقوق بین‌الملل (دانشگاه شهید بهشتی)

Email: mehrdad.university@gmail.com
1. Arab Spring

تخطی از این مقررات و تعهدات را تشریح نموده است.
کلیدواژه‌ها: حقوق بین‌الملل بشر، بحرین، نقض حقوق بشر، جامعه بین‌المللی،
 اعلامیه جهانی حقوق بشر.

مقدمه

واقعۀ یا تحولی که در کشور بحرین رخ داد، اگر نگوئیم دنباله حرکت‌هایی که در کشورهای چون تونس، مصر و لیبی صورت گرفت، است، اما بدون تردید تأثیری انکارناپذیر و شگرف از این تحولات پذیرفته است. از این‌رو، برای ارائه تقسیمی منطقی از بحث از بررسی اجمالی آنچه در کشورهای اخیرالذکر اتفاق افتاد گزیری نیست. لذا ناچار از آنیم که ابتدا نگاهی اجمالی به رویدادهای کشورهای تونس، مصر، لیبی و نیز یمن داشته و پس از گذر از این مرحله مقدماتی به طور خاص به بحث و مذاقه در مورد بحرین پردازیم. در پی چهار انقلابی که به ثمر نشست به جز دولت بحرین، در اردن و نیز عربستان سعودی و سوریه نیز شاهد حرکت‌هایی بودیم که نه در این مقال می‌گنجد و نه ارتباطی چندان با بحث ما دارد. بدین منظور نظری گذرا به روند جنبش‌های دموکراسی خواهی در کشورهای عربی افکنده، سپس به بحرین می‌پردازیم.

در گذار سیل دموکراسی خواهی و جنبش‌های عربی و آنچه در غرب، بهار عربی خوانده می‌شود، تونس آغازگر و طلوعه این حرکت‌ها بود و در واقع آنچه آنچنان که برخی نویسندگان اشاره کرده‌اند، پیشقدم یا طلایه دار انقلاب‌های بعد از خود بود.^۲ انقلاب تونس همچون سایر انقلاب‌های مردمی نشان دهنده به حداقل رسیدن مشروعیت نظام حاکم بود؛ هرچند تظاهرات با جرقه‌ای اقتصادی آغاز شد. تا اینکه همه مشکلاتی که گریبانگیر مردم بود از قبیل، مشکلات اقتصادی، فقر، عدم آزادی مطبوعاتی و رسانه‌ای، انتخاباتی کامل، و سرکوب و شکنجه دست‌یافته هم داد و در قالب یک آزادی خواهی و دموکراسی طلبی وارسته خود را نشان داد و سرانجام به سرنگونی و تغییر حکومت و نظام انجامید.^۳

2. Michael J. Willis, Tunisia: the Trailblazer and the Benchmark, the Arab Spring: Implications for British Policy, published by Conservative Middle East Council, October 2011, p. 8

۳. شایسته است که معیارهای عوامل جمعیتی و تحولات اجتماعی و گرایش‌های اقتصادی با معیارهای حسن عملکرد دولت‌ها و پایداری آنها و تحقق برابری و مساوات در عملکرد حکومتی آنها نیز مقایسه شود. چه بسا که در زمان انقلاب‌ها تأکید و تمرکز روی تغییرات سیاسی و رهبری سیاسی امری طبیعی است. اما این تغییر بیش از
 ←

بعد از تونس، این کشور مصر بود که طنین ندای آزادی در آن پیچید و مردم از مسلخ دیکتاتوری و ترک تازی‌های حکومتشان سر بر آوردند. بسیاری از تحلیلگران اولین جرقه انقلاب مصر را ۱۵ ژانویه ۲۰۱۱ با تظاهرات شهروندان مصری در مقابل سفارت تونس که برای حمایت از انقلاب تونس بود، قلمداد می‌کنند. و سرانجام پس از روزها کشمکش و اعتراضات خیابانی و اعتصاب، حسنی مبارک به همراه همسر خود در ۱۱ فوریه ۲۰۱۱ مصر را از فرودگاه «الماضه» به سمت محلی نامعلوم ترک کردند که بسیاری این روز را روز پیروزی انقلاب مصر قلمداد می‌کنند.^۴

انقلاب لیبی سومین انقلاب در کشورهای عربی بود. انقلاب ۲۰۱۱ لیبی یا انقلاب ۱۷ فوریه، از ۱۳ ژانویه سال ۲۰۱۱^۵، به دنبال بالا گرفتن اعتراضات و راهپیمایی‌های خیابانی مخالفان و سپس شورش سراسری علیه حکومت لیبی و رهبر آن یعنی معمر قذافی، همراه با سرکوب شدید اعتراضات و سپس جنگ داخلی، در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۲ میلادی با سرنگونی حکومت قذافی به تحقق رسید.

سایر کشورهای عربی پس از تحولاتی که در عمق و کنه حکومت‌های تونس، مصر و لیبی رخ داد، خواسته یا ناخواسته فضای فریادهای مردمی شد که هدف آن‌ها رسیدن به عدالت اجتماعی و عدم تبعیض‌های ملیتی، نژادی و مذهبی، انتخابات آزاد و دموکراسی، اتمام انتصاب‌ها و پایان ریاست‌های چند دهه‌ای بود. کشورهای دیگری چون اردن، عربستان سعودی، سوریه و بحرین را بیش و کم این اعتراضات و جنبش‌ها در بر گرفت و غریو آزادی و دموکراسی در آن‌ها طنین‌انداز شد.

کشورهایی که به اجمال سیر انقلاب‌های آن‌ها از نظر گذشت را به دو دلیل مورد

ابزاری که به تحقق هدف کمک می‌کند، نمی‌باشد. یعنی انتخابات و دموکراسی تنها دو عامل یا ابزار برای تحقق هدف‌هایی هستند که در امنیت مؤثر و کارآمد، خدمات دولتی، عدالت، حمایت از حقوق بشر، و ایجاد یک سیستم قضایی سالم نمود پیدا می‌کند. نک:

Anthony H. Cordesman, *Egypt and Tunisia (and, Iraq, Afghanistan, and Pakistan)*, Feb 3, 2011; Available at: <http://csis.org/publication/egypt-and-tunisia-and-iraq-afghanistan-and-pakistan>

۴. ناگفته نماند که در تاریخ ۲ اوت ۲۰۱۱ حسنی مبارک رئیس‌جمهور برکنار شده مصر به همراه پسرانش علاء مبارک و جمال مبارک و حبیب العادلی وزیر پیشین کشور مصر و ۶ نفر از افسران ارشد پلیس، در دادگاه جنایی قاهره حاضر شد تا تفهیم اتهام شوند. سرانجام ۱۳ خرداد ۱۳۹۱ حسنی مبارک از اتهام‌های مالی تیرئه و برای کشتار تظاهرکنندگان به حبس ابد محکوم شد. حبیب عادل وزیر کشورش نیز به همین حکم محکوم شد. این حکم اعتراض بسیاری از مردم را - که انتظار حکم اعدام برای مبارک داشتند - برانگیخت و درون و بیرون دادگاه مردم با هواداران مبارک درگیر شدند. اعتراض به قاهره محدود نبود و چندین شهر مصر را فرا گرفت.

۵. برابر با ۲۳ دی ۱۳۸۹ هجری شمسی.

مطالعه قرار دادیم: اولاً به این دلیل که حرکت‌های مردم آن کشورها به انقلابی پیروز بدل گشته و در واقع به ثمر نشسته است. ثانیاً به واسطه تأثیری است که گمان می‌رود مردم بحرین از آن‌ها پذیرفته و حرکت آن‌ها را چراغ راه خود قرار داده‌اند. اکنون با پیش زمینه‌ای که در طی این مقدمه طراحی شد به بحث در مورد بحرین و جنبش مردم آن کشور و دیگر مسائل مربوط می‌پردازیم. البته لازم به ذکر است که جنایات ارتكابی در سرزمین بحرین قابلیت بررسی از منظر حقوق بین‌الملل کیفری را دارند، به طوری که برخی مؤلفان پیرامون این موضوع قلم فرسایی نموده و آن‌ها را در زمره جنایت علیه بشریت قلمداد کرده‌اند. مع‌ذک، موضوع اخیر می‌تواند بحثی جداگانه و مفصل را تشکیل دهد که به جهت احتراز از اطاله کلام در این مقاله مطرح نخواهد شد.^۶

مبحث اول - کلیاتی در مورد ساختار حکومت بحرین و جنبش دموکراسی خواهی مردم آن کشور

۱. کلیاتی پیرامون حکومت و کشور بحرین

ساختار نظام سیاسی بحرین پادشاهی مشروطه است^۷ و مطابق قانون اساسی این کشور ظاهراً قوای سه‌گانه مستقل بوده، مجاز به اعمال نفوذ در وظایف و اختیارات یکدیگر نیستند،^۸ اما در عمل تمامی سه قوه زیر نظر مستقیم امیر بحرین اداره می‌شوند. وی همراه با ولی عهد و نخست وزیر بر کشور حکومت می‌کند. «پادشاه رئیس کشور و نخست وزیر رئیس دولت می‌باشد».^۹

پارلمان بحرین شامل دو مجلس است: مجلس نمایندگان (یا مجلس النواب) و مجلس مشورتی (یا مجلس الشوری). هر دو مجلس ۴۰ عضو دارند.^{۱۰} اعضای مجلس نمایندگان به وسیله مردم انتخاب و اعضای مجلس مشورتی به انتخاب پادشاه تعیین می‌شوند. بر اساس قانون اساسی، نمایندگان مجلس نمایندگان را مردم برای یک دوره ۴ ساله انتخاب می‌کنند. قوانین مصوب این پارلمان باید به امضای شاه بحرین برسد، در

۶. برای مطالعه بیشتر در این خصوص، نک: سید فضل‌الله موسوی، و معصومه سادات میرمحمدی، «بررسی

جنایت تعقیب و آزار در پرتو وقایع اخیر بحرین»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۴۳، ۱۳۸۹.

7. Constitution of Bahrain 2002, art 1(b): "b. The regime of the Kingdom of Bahrain is that of a hereditary constitutional monarchy, which has been handed down by the late Sheikh Isa bin Salman Al Khalifa to his eldest son Sheikh Hamad bin Isa Al Khalifa, the King".

8. Constitution of Bahrain 2002, art 32.

9. Report of the Bahrain Independent Commission of Inquiry, no 48, p. 15.

10. Constitution of Bahrain 2002, arts 51-103.

غیر این صورت اجرا نخواهد شد.^{۱۱}

نظام حقوقی بحرین بر ترکیبی از حقوق اسلام، مدنی مصری، کد قانونی تجاری و کیفری، عرف‌های سنتی محلی، و اصول باقی مانده از کامن‌لای بریتانیا، استوار است.^{۱۲} سیستم دادگاهی یا قضایی این کشور مشتمل بر سه دسته دادگاه‌های حقوقی، دادگاه‌های اسلامی و دادگاه‌های نظامی است.^{۱۳} این سیستم بر اساس آیین‌نامه وزارتی شماره ۴۲ سال ۲۰۰۲ تنظیم شده است.^{۱۴} بر خلاف مصر و دیگر کشورهای عربی، بحرین از دادگاه‌های اختصاصی اداری برخوردار نیست.^{۱۵}

در خصوص فعالیت‌های احزاب سیاسی در این کشور نیز باید گفت که در مقایسه با کشورهای حوزه جنوبی خلیج فارس، جریان‌های سیاسی در بحرین از آزادی عمل نسبتاً بیشتری برخوردارند. در بحرین طیفی از نیروهای بنیادگرا و سلفی مرتبط با القاعده تا نیروهای لیبرال طرفدار غرب وجود دارد و از این حیث در قیاس با کشورهای همجوار وضعیتی منحصر به فرد دارد. و به گفته برخی این کشور تا قبل از حوادث اخیر، لیبرال‌ترین کشور حوزه خلیج فارس، بحرین بوده است.

در بحرین حدود ۱۵ حزب سیاسی شامل احزاب مذهبی، لیبرال، چپ و بعثی وجود دارد. برجسته‌ترین حزب سیاسی شیعه جمعیت وفاق ملی اسلامی است که «سعید شهابی» از بنیانگذاران آن است. احزاب دیگر شیعه شامل حزب عمل اسلامی و حزب الرساله می‌باشند. جمعیت وفاق بزرگ‌ترین فراکسیون شیعه به عنوان یک فراکسیون

11. Constitution of Bahrain 2002, art 70.

12. bici report, no 52, p. 16.

13. Decree Law No. 42 of 2002.

۱۴. این آیین‌نامه تصریح دارد که دادگاه‌های حقوقی به چهار درجه تقسیم می‌شوند که از دادگاه‌های بدوی آغاز می‌شود که این دادگاه‌ها از دادگاه‌های بالاتر حقوقی متابعت می‌کنند، دادگاه عالی حقوقی استیناف (تجدیدنظر) و در پایان دیوان (دادگاه) تمییز که عالی‌ترین دادگاه سرزمین می‌باشد. این دادگاه‌ها به همه پرونده‌های مدنی، کیفری و اداری و همچنین به اختلافات راجع به احوال شخصیه افراد غیر مسلمان، رسیدگی می‌کنند. دادگاه‌های اسلامی (دادگاه خانواده و میراث) به دو حوزه تقسیم می‌شود: که یکی از آنها طبق فقه اهل سنت رسیدگی می‌کند و دیگری فقه شیعه جعفری را اعمال می‌کند. دادگاه‌های نظامی نیز بر اساس ماده ۱۰۵ قانون اساسی بحرین تأسیس شده اند؛ این ماده تصریح می‌کند که این دادگاه‌ها صلاحیت رسیدگی به همه جرایم ارتكابی توسط اعضای ارتش بحرین (Bahrain Defence Force) گارد ملی و مقامات رسمی امنیت عمومی، را خواهد داشت.

15. The Bahrain judicial system does not have a specialised administrative courts system like those in France and Egypt. Nonetheless, article 7 of the Judicial Authority Code, which was promulgated by Decree Law No. 42 of 2002, stipulates: "The High Civil Courts shall convene in an Administrative Chamber to adjudicate administrative disputes." Such disputes include those relating to administrative decisions, administrative contracts, nationality, passports and immigration.

اقلیت در پارلمان بحرین است که در سال ۲۰۰۱ تشکیل شد و هم اکنون ۱۸ کرسی از مجموع ۴۰ کرسی پارلمان را در اختیار دارد.^{۱۶}

۲. اعتراضات و خواسته‌های مردم

تا شروع سال ۲۰۱۱ به رغم آنکه آزادی بیان در بحرین محدود شده و مخالفان کلیدی دستگیر و در دادگاه‌های غیر عادلانه محاکمه شده‌اند اما بحرین یکی از لیبرال‌ترین کشورهای خلیج فارس است.^{۱۷} اما اوضاع حقوق بشر در بحرین بعد از تظاهرات بزرگ ۱۴ فوریه که خواستار آزادی بیشتر، عدالت اجتماعی، سیاسی و تغییر قانون اساسی بودند به شدت تغییر می‌کند. موج جدید اعتراضات مردم بحرین علیه اقلیت حاکم از روز ۱۴ فوریه ۲۰۱۱ آغاز شد. میدان لولو در منامه پایتخت بحرین نماد اعتراضات مردمی و محل تجمع معترضین بود. حجم اعتراض‌های دموکراسی خواهانه اخیر در تاریخ بحرین بی‌سابقه بوده است و مطالبات و شعارها از قبل معلوم بود زیرا ملت بحرین چهار دهه بر سر این مطالبات با حاکمان در نزاع بودند.

سیاست تبعیض مذهبی، خفقان سیاسی و درخواست عدالت اجتماعی از عمده‌ترین دلایل شکلگیری جنبش اعتراضی بحرین تلقی می‌شود. بازگشت افراد تبعید شده، لغو ممنوعیت تشکیل احزاب و فعالیت‌های سیاسی مذهبی، مبارزه با بیکاری، تدوین قانون اساسی جدید، آزادی بیان و مطبوعات و لغو سانسور، ایجاد یک حکومت دموکراتیک، ایجاد اصلاحات سیاسی، تأسیس پادشاهی مشروطه، رفع تبعیض از اکثریت، انتخابات آزاد و عادلانه، تقسیم کرسی‌های مجلس بر اساس هر نفر یک رای، بررسی پرونده‌های اعطای تابعیت به غیر بحرینی‌ها به دلایل سیاسی برای برهم زدن ترکیب جمعیتی این کشور، رسیدگی به فساد مالی متنفذان سیاسی، آزادی زندانیان سیاسی و برکناری شیخ خلیفه بن سلمان آل خلیفه مهم‌ترین خواسته‌های سیاسی مردم بحرین را تشکیل می‌دهند.^{۱۸}

۱۶. در انتخابات اخیر (۲۰۱۰) نیروهای اسلام‌گرا موفق به کسب اکثریت پارلمان شدند و نامزدهای لیبرال و طرفدار غرب موفقیتی حاصل نکردند و تنها یک زن (از بین ۱۸ زن کاندیدا) به مجلس راه یافت.

۱۷. گزارش عفو بین‌الملل، پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱، ترجمه عدالت طلبان بدون مرز، ص ۲.

۱۸. گروهی که خود را «انقلاب جوانان چهاردهم فوریه» می‌نامیدند بیانیه‌ای را منتشر کرد که فهرستی از خواسته‌هایی که در راستای تحقق هدف خود لازم می‌دیدند، در آن عنوان کرده بود. نویسندگان این بیانیه در راستای خواسته‌های خود، ادعای عدم وابستگی به هر جنبش یا سازمان سیاسی داشته و اظهار داشته‌اند که از

آزادی زندانیان سیاسی، جلوگیری از مانع تراشی بر سر راه آزادی‌های مدنی از جمله آزادی بیان، آزادی تجمعات و راهپیمایی‌ها، آزادی مجلات و خبرگزاری‌ها، عدم سانسور، فیلترینگ و عدم دسترسی آزاد و بدون مانع به منابع اطلاعاتی جهان. انتخابات آزاد، نخست وزیر انتخابی و... از مهم‌ترین خواسته‌های مردم بحرین بوده است که همه این‌ها به یک کلمه ختم شده و تمام جنبش و تمام پیکره این خیزش یکصدا آن را «دموکراسی» می‌نامید و در تکاپوی یافتن همین معنای حکومت‌داری بود.

۳. واکنش حکومت و پلیس در برابر حرکت مردم

رژیم آل خلیفه از همان ابتدا تظاهرات‌های مسالمت‌آمیز مردم را تاب نیاورد و با استفاده از نیروهای امنیتی خود معترضین را به خاک و خون کشید. قلع و قمع معترضین که در نوع خود بی‌بدیل بود مانع از قیام مردمی نشد و دامنه این اعتراضات تا جایی پیش رفت که رژیم آل خلیفه بحرین، دست به دامان کشورهای عرب منطقه شد (برخی از کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس از جمله عربستان).^{۱۹}

هرگونه مذهب، فرقه یا مبانی ایدئولوژیکی فارغ هستند. و آنان همچنین تأکید داشتند که تظاهراتی که آن‌ها قصد شکل‌دهی آن را دارند باید مسالمت‌آمیز باشد. این بیانیه مشتمل بر خواسته‌های ذیل است:

- (۱) انحلال مجلس ملی؛
- (۲) لغو قانون اساسی فعلی و ایجاد مجلس مؤسسان برای تهیه پیش نویس یک قانون اساسی جدید که به موارد ذیل تصریح کرده باشد:
 - (الف) قوه قانونگذاری به پارلمانی محول شود که همه اعضای آن انتخابی باشد.
 - (ب) قوه مجریه به وسیله یک نخست وزیر انتخابی ترتیب داده شود.
 - (ج) بحرین، یک مشروطه سلطنتی است که توسط خاندان آل خلیفه شکل گرفت. اما افراد خاندان سلطنتی از دست داشتن مقام‌های عالی این سه بخش از حکومت ممنوع باشند.
 - (۳) آزادی همه زندانی‌های سیاسی و فعالین حقوق بشر و تأسیس یک کمیسیون ملی برای تحقیق در مورد شکنجه و آزار این افراد.
 - (۴) تضمین آزادی بیان، ممنوعیت از آزار روزنامه نگاران و وبلاگ نویسان، تضمین آزادی اینترنت و تلویزیون ملی و پایان مداخله سازمان امنیت دولت در عملکرد رسانه‌ها.
 - (۵) تضمین استقلال قوه قضاییه. نک:

۱۹. در ۱۵ مارس عربستان ۱۲۰۰ نیروی انتظامی با تانک و دیگر تجهیزات نظامی را به جاده واصل میان عربستان و بحرین فرستاد. بنا به گزارش‌ها این امر از خواسته دولت بحرین بوده است. پادشاه بحرین در کشور حالت فوق‌العاده و آن را به خاطر امنیت ملی کشور اعلام کرد. نیروهای مسلح مجاز به استفاده از اقدامات شدید برای پایان دادن به قیام شدند. تانک‌های نظامی وارد کمپ‌های اعتراضات مسالمت‌آمیز مردمی در میدان لؤلؤ شدند و میدان را که به عنوان سمبل مقاومت مردم شده بود از بین بردند. مجتمع پزشکی آل سلمانیه - بیمارستان

شکنجه، توقیف روزنامه‌ها، بازداشت رهبران مخالف و شلیک مستقیم گلوله به معترضین و ... از جمله روش‌های سرکوب مردمی توسط رژیم آل خلیفه محسوب می‌شود که این رفتارهای غیرانسانی و ظالمانه دولت بحرین نسبت به مردم معترض آن کشور را می‌توان ناقض اصول اسلامی و انسانی و همچنین اصول اساسی حقوق بین‌الملل به ویژه قواعد آمره حقوق اساسی بشر دانست.

دولت که از بسیج بزرگ معترضان شیعه و سنی شگفت زده شد؛ با سطح غیر منتظره‌ای از خشونت پاسخ آن‌ها را داد. در عرض یک هفته، ۷ معترض کشته و صدها نفر مجروح شدند و ناآرامی در بحرین به نقطه اوج خود رسید.^{۲۰} ده‌ها هزار نفر از مردم به خیابان‌ها ریختند و خواستار قانون اساسی جدید، انتخاب دولت، سهم بیشتری از ثروت کشور و آزادی همه زندانی‌های سیاسی شدند.

پادشاه در ۲۹ ژوئن در اقدام بی‌سابقه‌ای^{۲۱} پنج کارشناس و حقوقدان بین‌المللی حقوق بشر^{۲۲} را به عنوان کمیسیون مستقل تحقیق (تفحص) منصوب کرد. گزارش ۵۰۰ صفحه‌ای آن‌ها در ۲۳ نوامبر منتشر شد. این گزارش به این نتیجه می‌رسد که نقض فاحش حقوق بشر توسط مقامات بحرینی انجام شده است که آن‌ها مرتکب استفاده گسترده از شکنجه و سایر بد رفتاری‌ها، دادگاه‌های ناعادلانه و کشتار غیر قانونی ده‌ها تن از معترضان شده‌اند. آن‌ها اظهار داشتند که این خشونت‌ها تا حدی محصول فرهنگ معافیت از مجازات است. کمیسیون مستقل تفحص توصیه‌های مختلف مهمی کرده است؛ شامل ایجاد یک نهاد مستقل برای رسیدگی به همه ادعاهای شکنجه و دادگاهی کردن تمام کسانی که مسؤول بوده‌اند.

متعاقب گزارشی که توسط کمیسیون مستقل تحقیق که در ۲۱ نوامبر ۲۰۱۱ منتشر گردید، مرکز حقوق بشر بحرین نیز گزارشی را تحت عنوان "post bici report"، به

اصلی شهر منامه - که در ناآرامی‌ها درگیر شده بود توسط نیروهای امنیتی مورد حمله قرار گرفتند و ده‌ها تن از پزشکان و پرستاران آن در خانه‌هایشان یا بیمارستان دستگیر شدند. نیروهای دولتی کنترل بیمارستان را در دست گرفتند. بسیاری از معترضان زخمی از رفتن به بیمارستان بعد از آن امتناع کردند؛ در نتیجه آن‌ها نتوانستند خدمات درمانی دریافت کنند و بسیاری از آن‌ها در پی معالجه در بیمارستان دستگیر شدند.

۲۰. گزارش عفو بین‌الملل، پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱، ترجمه عدالت طلبان بدون مرز، ص ۲.

21. The Bahrain Independent Commission of Inquiry (the Commission) was established by His Majesty King Hamad bin Isa Al Khalifa (HM King Hamad) in Royal Order No. 28 of 2011, which was issued on 1 July 2011, with immediate force of law. (*bici report*, p. 1)

22. His Majesty selected the five members of the Commission and appointed a Chair to whom he entrusted the direction of the work of the Commission. They are: Professor M. Cherif Bassiouni, Chair (USA/Egypt); Judge Philippe Kirsch QC (Belgium/Canada); Professor Sir Nigel Simon Rodley (UK); Dr Mahnoush H. Arsanjani (Iran); and Dr Badria A. Al Awadhi (Kuwait). (*bici report*, p. 2)

تاریخ ۲۶ مارس ۲۰۱۲ منتشر نمود.^{۲۳} این گزارش که به طور موجز دست به ارائه آمار نقض‌های حقوق بشری صورت گرفته، زده است، عناوین اقدامات غیرقانونی حکومت را به شرح ذیل فهرست کرده است: اعدام‌های خودسرانه و فرافقانونی؛ بازداشت‌های خودسرانه؛ شکنجه و استفاده بیش از حد از زور؛ زندانی‌های سیاسی، تبعیض مذهبی؛ ناپدیدسازی اجباری؛ اخراج؛ دانشجویان اخراجی و قطع کمک هزینه‌های تحصیلی؛ و محاکمه‌های پیوسته و مداوم.

مبحث دوم: چارچوب حقوقی بین‌المللی برای بررسی وقایع بحرین

در مبحثی که پیش رو داریم قصد ما بر آن است تا به تبیین و بررسی قواعد و مقرراتی پردازیم که دولت بحرین را ملزم به رعایت حقوق بشر در سرزمین تحت صلاحیت خود می‌کند. این قواعد و مقررات را هرچند می‌توان هم از بعد داخلی و هم از بعد بین‌المللی بررسی نمود، اما از آنجا که بررسی مقررات داخلی بحرین نه در ظرف این مقاله می‌گنجد و نه با هدف آن - که تحلیل حقوقی بین‌المللی است - چندان سازگار می‌نماید، لذا در این مبحث صرفاً به معرفی و تبیین مقررات و کنوانسیون‌های بین‌المللی می‌پردازیم که دولت بحرین در راستای بسط حقوق بشر در سرزمین خود از منظر حقوقی ملزم به پیروی از آنها می‌باشد.

فارغ از منشور ملل متحد، که به ضرس قاطع می‌توان مقررات این سند را در زمره تعهدات عام الشمول (erga omnes) برای دولت‌ها قلمداد نمود، و اعلامیه جهانی حقوق بشر که هرچند در زمره اسناد جهانی غیر الزام‌آور است اما در جامعه بین‌المللی تبلور یک تکلیف مقدس و امثالی خدشه ناپذیر می‌باشد، تعدادی اسناد الزام‌آور حقوق بشری وجود دارد که برای کشورهای طرف آن لازم‌الاجرا می‌باشند. دو سند مهم دیگر که همراه با اعلامیه جهانی حقوق بشر به «منشور حقوق بشر» موسوم می‌باشند عبارتند از میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب سال ۱۹۶۶، که دو سند اخیر بر خلاف اعلامیه جهانی حقوق بشر برای کشورهای تصویب‌کننده لازم‌الاجرا می‌باشند. اسناد حمایتی دیگری نیز در عرصه بین‌المللی به تصویب رسیده‌اند؛ اسنادی همچون کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض نژادی، کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض علیه زنان، کنوانسیون منع شکنجه و

23. see: Post BICI Report, Published by bahrein center for human rights, 26th March 2012, p. 18 – 22 Website: www.bahrainrights.org

کنوانسیون حقوق کودک.

دولت بحرین تاکنون در عرصه بین‌المللی تعهدات اسناد متعدد مهم حقوق بشری را پذیرفته است. این اسناد عبارتند از منشور بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی،^{۲۴} میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی،^{۲۵} کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی،^{۲۶} کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های موحش، غیر انسانی یا تحقیر کننده،^{۲۷} کنوانسیون رفع کلیه اشکال تبعیض نژادی علیه زنان^{۲۸} و کنوانسیون حقوق کودک.^{۲۹} به علاوه، بحرین طرف تعدادی از مقاوله‌نامه‌های سازمان بین‌المللی کار نیز به شمار می‌رود و ملزم به رعایت این تعهدات در حیطه حقوق کار می‌باشد.^{۳۰} در سطح منطقه‌ای نیز دولت بحرین طرف عهدنامه‌ای موسوم به منشور عربی

24. 999 UNTS 171, 16 December 1966. Bahrain acceded to the ICCPR on 20 September 2006 upon promulgation of Decree Law No. 56 of 2006 passing the ICCPR into national legislation. Bahrain has deposited reservations in respect of the following articles of the ICCPR: art 3; art 9(5); art 14(7); art 18; and art 23. The ICCPR is applicable law in respect of events addressed in the following sections of this Report: Chapter VI, Section A on Deaths Arising out of the Events; Chapter VI, Section D on the Treatment of Persons in Custody; Chapter VI, Section B on the Use of Force by Government Actors; Chapter VI, Section F on Allegations of Enforced Disappearances; Chapter VI, Section C on the Manner of Arrests; and Chapter VII, Section A on the Demolition of Religious Structures.

25. 993 UNTS 3, 16 December 1966. Bahrain acceded to the ICESCR on 27 September 2007 upon promulgation of Decree Law No. 10 of 2007 passing the ICESCR into national legislation. Bahrain has deposited a reservation in respect of article 8(1)d of the ICESCR (right to strike). The ICESCR is applicable law in respect of events addressed in the following sections of this Report: Chapter VII, Section B on the Terminations of Employment; and Chapter VII, Section C on Student Dismissals and Suspensions of Scholarships.

26. 660 UNTS 195, 7 March 1966. Bahrain acceded to the ICERD on 27 March 1990 upon promulgation of Decree Law No. 8 of 1990 passing the ICERD into national legislation. The ICERD is applicable law in respect of events addressed in Chapter VII, Section B on Terminations of Employment.

27. 1465 UNTS 85, 10 December 1984. Bahrain acceded to the CAT on 6 March 1998 upon promulgation of Decree Law No. 4 of 1998 passing the CAT into national legislation. Bahrain has deposited a reservation in respect of article 30(1) of the CAT. The CAT is applicable law in respect of events addressed in Chapter VI, Section D on the Treatment of Individuals in Custody.

28. 1249 UNTS 13, 18 December 1979. Bahrain acceded to the CEDAW on 18 June 2002 upon promulgation of Decree Law No. 5 of 2002 passing the CEDAW into national legislation. Bahrain deposited reservations in respect of the following articles of the CEDAW: art 2; art 9(2); art 15(4); art 16; and art 29(1). CEDAW is applicable law in respect of events addressed in Chapter VI, Section C on the Manner of Arrests.

29. 1577 UNTS 3, 20 November 1989. Bahrain acceded to the CRC on 13 February 1990 upon promulgation of Decree Law No. 16 of 1990 passing the CRC into national legislation. Bahrain also has acceded to the two CRC Optional Protocols (date of accession: 21 September 2004). The CRC is applicable law in respect of events addressed in Chapter VI, Section C on the Manner of Arrests.

۳۰. دولت بحرین طرف این عهدنامه‌های سازمان بین‌المللی کار می‌باشد:

International Labour Organization Convention No. 29 concerning Forced or Compulsory Labour; Convention No. 105 concerning the Abolition of Forced Labour, Convention No. 87 concerning Freedom of Association and Protection of the Right to Organise; Convention No. 98 concerning the Application of the Principles of the Right to Organise and to Bargain Collectively; Convention No. 100 concerning Equal Remuneration for Men and Women Workers for Work of Equal Value; Convention No. 111 concerning Discrimination in Respect of Employment and Occupation; Convention No. 138 concerning Minimum Age for Admission to Employment; Convention No. 182 concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour. These ILO conventions are applicable law in respect of events addressed in Chapter VII, Section B on Terminations of Employment.

حقوق بشر یا منشور عرب می‌باشد^{۳۱} و به عنوان یک دولت عضو باید به مفاد آن گردن نهاده و در راستای اهداف و اصول آن گام بردارد. مع الوصف اسناد و سازوکارهای یاد شده دست آویز و سنگ محک انطباق و ارزیابی رفتار دولت بحرین با معترضین بحرینی قرار گرفته است.

مبحث سوم: تحلیل موارد نقض حقوق بشر در جریان اعتراضات مردمی در

بحرین در چارچوب موازین حقوق بین‌الملل بشر

در این فصل ضمن عنایت به مطالب پیش گفته در مباحث قبلی، به تحلیل حقوقی اعمال ناقض حقوق بشر در بحرین پرداخته و سعی می‌کنیم که بر پایه مستندات حقوقی و قانونی اعمال ارتكابی را به چالش کشیده و بررسی نماییم که آیا این اعمال از نظر حقوق بین‌الملل بشر عملی خلاف بوده است یا خیر؟ بنابر این، ابتدا آن دسته از حقوق بشری که گمان می‌رود در بحرین نقض شده را نظر به سنخیتی که دارند تقسیم‌بندی می‌نماییم که در مباحث آتی ملاحظه می‌شود و سپس در هر بند به طور جداگانه به تحلیل حقوقی هر عمل ناقض حقوق بشر می‌پردازیم. در طی این مسیر، در هر مورد از موارد نقض، ابتدا به شرح موقوف پرداخته و عمل ناقض حقوق بشر انجام شده را ضمن بیان مستندات آن و منبع خبری آن بیان نموده و سپس آن عمل را با مواد کنوانسیون‌ها و تعهدات بین‌المللی که بحرین آن‌ها را پذیرفته مطابقت داده و نتیجه‌گیری خود را در قالب وقوع یا عدم وقوع نقض مقررات بین‌المللی ابراز می‌داریم.

۱- نقض حقوق مدنی و سیاسی

۱-۱- آزادی عقیده و بیان

وزارت خارجه امریکا در گزارش سالانه خود درباره وضعیت حقوق بشر در جهان در سال ۲۰۱۱، به وخیم بودن شرایط حقوق بشر در بحرین از جمله قتل و زندانی کردن اندیشمندان و صاحب‌نظران، مانع تراشی در برابر آزادی‌های مدنی از جمله آزادی بیان، مطبوعات، برگزاری تجمعات، تشکیل اتحادیه‌ها و اجرای مراسم دینی در بحرین اشاره کرده است. همین‌طور موارد بسیار دیگری نیز روی داده است که به جد آزادی عقیده و

31. Decree Law No. 7 of 2006 was promulgated to pass the Arab Charter on Human Rights into national legislation.

بیان مردم بحرین را زیر سوال میبرد.^{۳۲}

در راستای تحلیل حقوقی قضیه و بررسی تطبیقی عملکرد دولت بحرین در خصوص نقض حق آزادی بیان، مورادی را که این دولت لازم است به آن‌ها پایبند بوده و به مقررات آن‌ها گردن نهد را به شرح ذیل بیان می‌داریم:

نخست، ماده ۱۹ اعلامیه جهانی حقوق بشر در مورد آزادی عقیده و بیان اشعار

می‌دارد:

«هر کس حق آزادی عقیده و بیان دارد و حق مزبور شامل آن است که از داشتن عقاید خود بیم و اضطرابی نداشته باشد و در کسب اطلاعات و افکار و در اخذ و انتشار آن به تمام وسایل ممکن و بدون ملاحظات مرزی آزاد باشد.»

همچنین، بحرین به عنوان دولتی که طرف معاهدات میثاق حقوق مدنی و سیاسی می‌باشد، لاجرم باید به این میثاق پایبند بوده و تعهدات آن‌ها را رعایت نماید. نظر به ماده ۲ این میثاق، دولت بحرین نیز همچون سایر طرف‌های این میثاق متعهد است که حقوق شناخته شده در این میثاق را درباره کلیه افراد مقیم در قلمرو تابع حاکمیتش بدون هیچ گونه تمایزی از قبیل نژاد، رنگ، جنس، زبان، مذهب، عقیده سیاسی یا عقیده دیگر، اصل و منشأ ملی یا اجتماعی، ثروت، نسب یا سایر وضعیت‌ها محترم شمرده و تضمین بکند. همچنین بر اساس نقطه نظرات تفسیری کمیته حقوق بشر سازمان ملل: «این حقی است که میثاق در رابطه با آن هیچ استثنا و یا محدودیتی را نمی‌پذیرد.»^{۳۳}

آزادی عقیده و بیان همچنین موضوع ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و

سیاسی می‌باشد. بند ۱ این ماده در مورد آزادی عقیده اشعار می‌دارد:

«هیچ‌کس را نمی‌توان به مناسبت عقایدش مورد مزاحمت و اخافه قرار داد.»

از سوی دیگر هر کسی آزاد است که نظرات خود را ابراز دارد. بند ۲ این ماده در

مورد آزادی بیان می‌باشد:

«هر کس حق آزادی بیان دارد. این حق شامل آزادی تفحص و تحصیل و اشاعه اطلاعات و افکار از هر قبیل بدون توجه به سرحدات، خواه شفاهاً یا به صورت نوشته یا چاپ، یا به صورت هنری یا به هر وسیله دیگر به انتخاب خود می‌باشد.»

در سطح منطقه‌ای نیز دولت بحرین طرف عهدنامه موسوم به منشور عربی حقوق

32. Report of the bahrain independent commission of inquiry (BICI report). presented in manama, bahrain. 23 november 2011, pp. 65 & 305.

33. Human Rights Committee, General Comment 10.

بشر می‌باشد که از این‌رو، این دولت ملزم به انجام تعهدات مقرر در آن منشور نیز بوده و در صورت تخلف از مقررات آن ملزم است پاسخگویی آن تخلفات باشد. ماده ۳۲ منشور عرب راجع به حقوق بشر که به اختصار منشور عربی خوانده می‌شود نیز حق بر آزادی بیان را ستایش نموده و آن را چنین بیان می‌دارد:

۱- منشور حاضر حق بر اطلاعات و آزادی عقیده و بیان، و همچنین حق جست‌وجو، دریافت و انتقال اطلاعات و افکار از طریق هر رسانه‌ای، بدون در نظر گرفتن مرزهای جغرافیایی را تضمین می‌کند.

۲- این حقوق و آزادی‌ها باید در انطباق با ارزش‌های اساسی جامعه اعمال شده و تنها موضوع محدودیت‌هایی خواهد بود که برای تضمین اطمینان از احترام به حقوق یا شهرت دیگران و یا حفاظت از امنیت ملی، نظم عمومی و بهداشت عمومی یا اخلاق الزامی می‌باشد.^{۳۴}

۱-۲- آزادی تجمعات و راهپیمایی

به نقل از خبرگزاری بی‌بی‌سی تظاهرات ضد دولتی در بحرین از اواسط ماه فوریه سال ۲۰۱۱ میلادی و با تجمع معترضان در یکی از میدان‌های شهر منامه - پایتخت این کشور - آغاز شد. این تظاهرات با کمک نیروهای اعزام شده از عربستان و سایر کشورهای حاشیه خلیج فارس، سرکوب شد.^{۳۵} همچنین گزارش‌ها حاکی از این مسأله است که «پلیس بحرین با معترضانی که شعارهای ضد دولتی سر می‌دادند، درگیر شده و برای متفرق کردن آن‌ها، به سوی معترضان گاز اشک‌آور پرتاب کرده است.» و در همان بدو شکل‌گیری اعتراضات، تعداد

۳۴. البته این نکته را نباید از نظر دور داشت که برخلاف آزادی عقیده، آزادی بیان موضوع مسئولیت‌ها و تکالیف است و به ناچار محدودیت‌هایی را متحمل می‌شود. اعمال این حق، از آنجا که با خود تکالیف و مسئولیت‌هایی را به همراه دارد، ممکن است منوط به تشریفات، شرایط، محدودیت‌ها و مجازات‌هایی باشد که در یک جامعه دموکراتیک و بر اساس قانون جهت حفظ مصالح امنیتی، تمامیت ارضی یا امنیت عمومی، برای محافظت در مقابل بی‌نظمی یا جرم عمومی، برای محافظت از سلامت و اخلاقیات، برای محافظت از حیثیت یا حقوق دیگران، برای پیشگیری از افشای اطلاعاتی که محرمانه دریافت شده‌اند و برای حمایت از اختیارات و بی‌طرفی دستگاه قضایی، تعیین شده است. اما این محدودیت‌ها نباید تا آن حد گسترش یابد که به آسانی دستاویز یک دولت در راه سرکوب و خفقان قرار گیرد؛ چنان که شواهد و مدارک حاکی از آن هستند که این موضوع در جریان اعتراضات دموکراسی خواهی در بحرین رخ داده است.

35. http://www.bbc.co.uk/persian/world/2011/11/111123_an_bahrain_unrest.shtml

کشته شدگان به دست نیروی پلیس تا مارس ۲۰۱۱، ۲۴ نفر گزارش شده است.^{۳۶} یکی دیگر از موارد مشهود، ایجاد محدودیت و یا بعضاً لغو و تعطیلی فعالیت انجمن‌ها و تشکل‌های مردمی بوده است برای مثال در تاریخ ۷ آوریل ۲۰۱۱ انجمن ملی دموکراتیک کار به واسطه حکمی از طرف دادستان نظامی کشور تعطیل شد و دبیر کل آن ابراهیم شریف (یکی از برجسته‌ترین رهبران مخالف سنی) به ۵ سال حبس محکوم شد.^{۳۷} در ۱۳ مارس ۲۰۱۱ دفتر مرکزی تشکل به آتش کشیده شد.^{۳۸} نظر به واقعیات فوق، به بیان مقررات بین‌المللی می‌پردازیم:

در صدر این مقررات، اعلامیه جهانی حقوق بشر قرار دارد که در ماده ۲۲ آن چنین آمده است:

«هر انسانی محق به آزادی گردهمایی و تشکیل انجمن‌های مسالمت‌آمیز است.»

همچنین وقایع فوق‌الذکر ناقض صریح مواد ۲۱، و ۲۲ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی می‌باشد.^{۳۹}

بند ۶ ماده ۲۴ منشور عربی حقوق بشر نیز چنین مقرر می‌دارد:

شهروندان از حق برگزاری تجمعات و گردهمایی‌های مسالمت‌آمیز برخوردار هستند.»

36. http://www.bbc.co.uk/persian/world/2011/11/111122_an_bahrain.shtml
 37. <http://www.bna.bh/portal/en/news/452065>
 38. <http://www.alwasatnews.com/3111/news/read/532359/1.html>
<http://www.thenational.ae/news/worldwide/middle-east/bahrain-moves-to-dissolve-main-opposition-group-al-wefaq>

۳۹. ماده ۲۱ میثاق حقوق مدنی و سیاسی: «حق تشکیل مسالمت‌آمیز مجامع به رسمیت شناخته می‌شود. هیچ محدودیتی در مورد اعمال این حق صورت نمی‌گیرد مگر مطابق قانون آنهم در یک جامعه دموکراتیک و به طور ضروری در جهت نفع (مصلحت) امنیت ملی، ایمنی عمومی، نظم عمومی، حفاظت از سلامت و اخلاق عمومی و یا حفاظت از آزادی‌های دیگران باشد.»

ماده ۲۲ میثاق حقوق مدنی و سیاسی: «۱- هر کس حق آزادی (تشکیل) اجتماعات با دیگران را دارد. این حق شامل تشکیل و پیوستن به اتحادیه‌ها و برای حفاظت علاقه مندی‌ها و منافع خود می‌باشد.

۲- اعمال این حق تابع هیچ‌گونه محدودیتی نیست مگر اینکه این محدودیت‌ها مطابق قانون آنهم در یک جامعه دموکراتیک و به طور ضروری جهت نفع (مصلحت)، امنیت ملی، ایمنی عمومی، نظم عمومی، حفاظت از سلامت و اخلاق عمومی و یا حفاظت از آزادی‌های دیگران باشد. (همچنین) این ماده مانع از آن نمی‌شود که اعضاء نیروهای مسلح و پلیس در اعمال این حق، تابع محدودیت‌های قانونی باشند.

۳- هیچ‌یک از مقررات این ماده، کشورهای عضو مقاله‌نامه سازمان بین‌المللی کار، مورخ ۱۹۴۸ که مربوط به آزادی (تشکیل) اتحادیه و حمایت از حق متشکل شدن است، مجاز نمی‌شمارد که با اقدامات قانونگذاری و یا با نحوه اجرای قوانین به تضمین‌های ارائه شده در این مقاله‌نامه مخالفت کنند و به آن لطمه وارد آورند.»

با توجه به موارد قانونی فوق و نیز با ملاحظه اینکه دولت بحرین طرف معاهده‌های کنوانسیون‌های فوق‌الذکر می‌باشد، این دولت الزامات بین‌المللی خود را به وضوح نقض نموده است و مرتکب عملی خلاف حقوق بین‌الملل گشته است.

۱-۳- حق حیات و امنیت شخصی

بر اساس گزارش مرکز حقوق بشر بحرین اعمال زور بیش از حد نیروهای نظامی در پراکنده کردن معترضان در این کشور، ۴۴ نفر کشته و مجروح بر جای گذاشته است.^{۴۰} گزارش عفو بین‌الملل نیز بر این مطلب صحنه می‌گذارد.^{۴۱}

فاضل عباس دبیر کل جمعیت دموکراتیک بحرین در مصاحبه با شبکه خبری العالم گفته است: «نیروهای رژیم بحرین از گازهای سمی و گلوله جنگی علیه معترضان استفاده می‌کنند و شهروندان معترض را از بالای بام‌های منازل به پایین پرت می‌کنند که این امر به کشته شدن تعداد زیادی از شهروندان بی‌گناه منجر شده است.»^{۴۲} محمد مسکاتی، رئیس جمعیت جوانان حقوق بشر بحرین در مورد گاز اشک‌آور می‌گوید که مشاهده کرده است که پلیس تعدادی از معترضین را در حالی که فریاد می‌زدند با گازهای اشک‌آور مورد حمله قرار داده است.^{۴۳}

گزارش BICI که تا ۱۰ دسامبر ۲۰۱۱ بازبینی و سپس منتشر شده است، آمار دقیقی از کشته شدگان در بحرین بدین ترتیب اعلام می‌کند: سیزده مورد فوت به نیروهای امنیتی نسبت داده شده است؛ هشت مورد فوت که به مجرمین مشخصی نسبت داده نشده است؛ پنج مورد فوت ناشی از شکنجه؛ چهار مورد فوت کارگران خارجی؛ پنج مورد فوت افسران پلیس و پرسنل نیروی دفاعی بحرین و یازده فوت خارج از دستور دادگاه.^{۴۴}

۸۴. طبق گزارش Post BICI که در ۲۶ مارس ۲۰۱۲ منتشر شده، به ۳۱ فوت بعد از گزارش BICI اشاره شده است که ۲۰ مرگ به علت خفگی از گاز اشک‌آور می‌باشد که دولت کماکان مسئولیت مرگ‌های رخ داده را انکار می‌کند.^{۴۵} ضمن گذر از مطالبی که در بند فوق بیان گردید به تحلیل حقوقی ماوقع پرداخته و

40. Available at: <http://www.humanrights-iran.ir/news-23694.aspx>

۴۱. گزارش سازمان عفو بین‌الملل پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱.

42. Available at: <http://fa.alalam.ir/print/331414.htm>

43. Bahrain government accepts rights violations report, Updated November 24, 2011 08: 56: 39.

44. BICI report, 23 november 2011, page 429.

45. A BCHR report on human rights violations since the BICI Report, Published 26th March 2012, page 6.

در وهله نخست، اعلامیه جهانی حقوق بشر را ذکر می‌کنیم که در ماده ۳ به این حق بنیادین، چنین اشاره کرده است:

«هرکس حق حیات، آزادی و برخورداری از امنیت شخصی را دارد.»

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی در بند ۱ ماده ۶ خود نیز حق حیات را آورده است:

«حق زندگی از حقوق ذاتی شخص انسان است. این حق باید به موجب قانون حمایت بشود. هیچ فردی را نمی‌توان خودسرانه (بدون مجوز) از زندگی محروم کرد.»
و در نهایت اینکه مقامات بحرینی با توجه به واقعیات فوق‌الذکر مواد پنج^{۴۶} و شش^{۴۷} منشور عربی حقوق بشر را نیز نقض نموده‌اند.

واضح و پیداست که حق حیات به عنوان اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین حق بشری که خود سرچشمه پیدایش سایر حقوق نیز می‌باشد با اعمالی که فوقاً تشریح گردید، به وضوح نقض شده و در نتیجه الزاماتی که دولت بحرین بر اساس مقررات بین‌المللی بر عهده خود دارد، نقض فاحش گشته و مقررات مزبور از جانب این دولت مورد متابعت قرار نگرفته است.

۲- نقض حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

«با توجه به مفاد اعلامیه جهانی حقوق بشر، کمال مطلوب انسان آزاد، برخورداری از آزادی و رهایی از ترس می‌باشد. این خواست در صورتی میسر می‌شود که هر کس از حقوق فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خود و همچنین از حقوق سیاسی و مدنی برخوردار گردد.»^{۴۸}

۲-۱- حق بر سلامتی و بهداشت

نیروهای نظامی مجموعه درمانی سلمانیه، بیمارستان اصلی شهر منامه را تحت کنترل

۴۶. ماده ۵ منشور عربی حقوق بشر: «۱- هر انسان حق ذاتی زندگی است؛ ۲- این حق باید توسط قانون محافظت می‌شود. احدی را نمی‌توان خودسرانه از زندگی محروم شده است.»

۴۷. ماده ۶ منشور عربی حقوق بشر: «حکم مرگ ممکن است تنها برای جدی‌ترین جرایم و مطابق با قانون قابل اجرا در زمان ارتکاب جرم و متعاقب با حکم نهایی ارائه شده دادگاه صالح باشد. هر کسی که محکوم به مرگ است، باید حق درخواست عفو یا تخفیف را داشته باشد.»

۴۸. مقدمه میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.

گرفتند تا برای معترضین مجروح قابل دسترسی نباشد. کمیته بین‌المللی صلیب سرخ از این وضعیت انتقاد کرده است و در گزارش خود آورده است که مراقبت‌های سلامتی در بحرین در خطر است. بیماران بیمارستان سلمانیه به «جامعه جوانان بحرین برای حقوق بشر»^{۴۹} گزارش دادند که بیمارستان توسط نیروهای امنیتی تبدیل به یک زندان شده بود و بیماران شکنجه می‌شدند. سازمان پزشکان بدون مرز گزارش کرده است که بسیاری از بیماران با وجود جراحات سنگین از رفتن به بیمارستان واهمه دارند چرا که نظامیان به معترضان و کادر درمانی حمله می‌کردند.^{۵۰} در گزارش سازمان عفو بین‌الملل آمده است که ده‌ها تن از پزشکان و پرستاران در خانه‌هایشان یا در بیمارستان دستگیر شدند. همچنین بسیاری از مجروحانی که در پی معالجه به بیمارستان آمدند، دستگیر شده و نتوانستند خدمات درمانی دریافت کنند.^{۵۱} در بیانیه کمیساریای عالی حقوق بشر اعلام شده است که از ۱۷ مارس ۲۰۱۱، نیروهای امنیتی نه تنها بیمارستان سلمانیه را تحت کنترل داشته بلکه از بیماران بازجویی به عمل آمده است که نقض حق دریافت خدمات درمانی می‌باشد.^{۵۲} در گزارش کمیته مستقل تحقیق بحرین نیز نمونه‌های متعددی از نقض حق بر سلامتی آورده شده است.^{۵۳}

49. Bahrain Youth Society for Human rights

50. Bahrain: the Human Price for Freedom and Social Justice, 22 November 2011, page13.

۵۱. گزارش سازمان عفو بین‌الملل پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱.

52. submission to the office of the high commissioner for human rights, page 7, no 36.

۵۳. در ۱۵ مارس ۲۰۱۱ پلیس به گروهی از معترضین حمله کرد و ۵ نفر مجروح شدند که به آمبولانس منتقل شدند. پلیس مانع عبور آمبولانس شده و کادر درمانی و مجروحین را به بیرون می‌راند. حتی از بمب‌های بی‌حس کننده استفاده می‌کند و گردن راننده زخمی می‌شود. پزشک زن به تجاوز جنسی تهدید می‌شود. یکی از مجروحین که به بیمارستان سلمانیه برای دریافت خدمات درمانی منتقل می‌شود بیان می‌کند که در ۲۰ مارس پلیس داخل اتاق وی شده و او را از تخت بیمارستان به زمین پرتاب می‌کنند و او را مجبور می‌کنند که صدای حیوان در بیاورد. در ۱۷ مارس ۲۰۱۱ شخصی بعد از ترک باشگاه ورزشی با گروه معترضین همگام می‌شود و در اثر پرتاب نارنجک‌ها و بمب‌های بی‌حس کننده از ناحیه پا و بازو و سر مجروح می‌شود. وی به بیمارستان منتقل شده و مورد درمان واقع می‌شود، لکن در بیمارستان نیز توسط نیروهای امنیتی ضرب و شتم شده و فردای آن روز در بیمارستان دستگیر شده و به ایستگاه پلیس منتقل می‌شود. شخصی دیگر که در یک مراسم مذهبی ممنوعه شرکت داشته در ۱۶ آوریل ۲۰۱۱ توسط نیروهای پلیس به شدت مجروح می‌شود. پلیس جهت انتقال او به بیمارستان وی را مجبور می‌کند ۹۰ متر تا آمبولانس خود را بکشد تا به بیمارستان BDF برود. بر روی پای او عمل جراحی صورت می‌گیرد و برای ۴ روز در بیمارستان می‌ماند. در این دوران با چشمان و دستان بسته بر روی تخت بوده و گارد نظامی او را آزار می‌دادند لکن کادر درمانی رفتار بدی نداشتند. بعد از ۴ روز به ایستگاه پلیس منتقل می‌شود.

See: BICI report, case no 27, p. 454; case no 32, p. 458; and case no 38, p. 464.

در بند ۱ ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر، به حق برخورداری از مراقبت‌های

پزشکی اشاره شده است:

«هرکس حق دارد که سطح زندگی او، سلامتی و رفاه خود و خانواده‌اش را از حیث خوراک و مسکن و مراقبت‌های طبی و خدمات لازم اجتماعی تأمین کند و همچنین حق دارد که در مواقع بیکاری، بیماری، نقص اعضا، بیوگی، پیری یا در تمام موارد دیگری که به علل خارج از اراده انسان، وسایل امرار معاش او از بین رفته باشد از شرایط آبرومندانه زندگی برخوردار شود.»

ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز چنین اشعار

می‌دارد:

۱- دولت‌های عضو این میثاق حق هر فرد را برای دستیابی و برخورداری از بالاترین (وضعیت) سلامت جسمی و روحی، به رسمیت می‌شناسند.

۲- اقداماتی که دولت‌های عضو برای دستیابی و تحقق کامل این حقوق اعمال می‌نمایند شامل (اقدامات) زیر است:

الف: اقداماتی در جهت توسعه و رشد سلامت کودکان و پایین آوردن میزان مرگ و میر آنها.

ب: بهبود تمام جوانب بهداشت محیط (زیست) و بهداشت صنعتی.

ج: پیشگیری و معالجه و کنترل بیماری‌های همه‌گیر بومی (محلی)، حرفه‌ای و سایر امراض

د: ایجاد شرایطی جهت تأمین تمام خدمات و مراقبت‌های پزشکی در مواقع بیماری.»

منشور عربی حقوق بشر، در مواد ۳۹ و ۴۰ به حق بر سلامتی و بهداشت اشاره

دارد.^{۵۴}

۵۴. ماده ۳۹: «الف) کشورهای عضو حق همه مردم را در استفاده و دسترسی از بالاترین استانداردهای

سلامت جسمی و روانی به رسمیت شناخته‌اند و شهروندان حق بهداشت و خدمات درمانی لازم و دسترسی به امکانات پزشکی را بدون تبعیض از هر نوع دارا هستند.»

ماده ۴۰: «ه) دول متعاقد باید تمام خدمات بهداشتی و درمانی را که مناسب برای افراد معلول است فراهم

کنند، از جمله بازپروری این افراد با توجه به یکپارچه‌سازی آنها در جامعه.»

۲-۲- تخریب اماکن فرهنگی

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی شبکه خبری العالم، جمعیت الوفاق ملی بحرین تأکید می‌کند که ۳۸ مسجد در مناطق مختلف به دستور رژیم حاکم به صورت غیرقانونی و به دور از عقل و منطق منهدم شده‌اند.^{۵۵} در گزارش سازمان عفو بین‌الملل اظهار شده است که حداقل ۴۰ مسجد و مکان مذهبی توسط نیروهای امنیتی تخریب شده است. همچنین نیروهای امنیتی آرامگاه بزرگان دینی را نیز نشن قبر کردند.^{۵۶} به آتش کشیدن مساجد، تخریب اموال مسجد و بی‌احترامی به قرآن از جمله اقدامات نیروهای امنیتی می‌باشد. مسجد امام حسن عسگری، مسجد سلمان‌المحمدی در ۱۵ آوریل بعد از حمله نظامیان و مسجد شیخ ابراهیم در حالی که تازه ساز بود، و مسجد امیر محمد بریغی با ۴۰۰ سال قدمت، تخریب شد.^{۵۷} در گزارش کمیته مستقل تحقیق بحرین به تفصیل به بحث تخریب هر کدام از مساجد پرداخته شده است.^{۵۸ و ۵۹}

در خصوص تعهدات بین‌المللی بحرین در این زمینه ابتدا به اعلامیه جهانی حقوق بشر اشاره می‌نماییم که در ماده ۱۸ خود اعلام می‌دارد:

«هر کس حق دارد که از آزادی فکر، وجدان و مذهب بهره مند شود. این حق متضمن آزادی تغییر مذهب یا عقیده و ایمان میباشد و نیز شامل تعلیمات مذهبی و اجرای مراسم دینی است. هر کس می‌تواند از این حقوق یا مجتمعاً به طور خصوصی یا به طور عمومی برخوردار باشد.»

ماده ۱۸ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی نیز در این زمینه بیانی مشابه با اعلامیه فوق‌الذکر دارد.^{۶۰} و بالأخره منشور عربی حقوق بشر نیز به آزادی مذهب

55. Available at: <http://fa.alalam.ir/news/332304.htm>

56. گزارش سازمان عفو بین‌الملل پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱

57. Bahrain: the Human Price for Freedom and Social Justice, 22 November 2011, p. 61.

58. BICI report, 23 November 2011, p. 412.

59. A BCHR report on human rights violations since the BICI Report, 26th March 2012, p. 9.

60. «۱- هر کس حق آزادی فکر، وجدان و مذهب دارد. این حق شامل آزادی داشتن یا قبول یک مذهب یا اعتقادات به انتخاب خود، خواه به طور فردی یا جمعی، خواه به طور علنی یا در خفا در عبادات و اجرای آداب و اعمال و تعلیمات مذهبی می‌باشد.»

۲- هیچ کس نباید مورد اکراهی واقع شود که به آزادی او در داشتن یا قبول یک مذهب یا اعتقادات به انتخاب خودش لطمه وارد آورد.

۳- آزادی ابراز مذهب یا اعتقادات را نمی‌توان تابع محدودیت‌هایی نمود مگر آنچه منحصرأ به موجب قانون پیش بینی شده و برای حمایت از امنیت، نظم، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی‌های اساسی دیگران ضرورت داشته باشد.

اشاراتی می‌کند.^{۶۱}

۲-۳- حق بر آموزش

به استناد گزارش‌های مرکز حقوق بشر بحرین بیش از ۱۲ مدرسه دخترانه توسط نیروهای امنیتی مورد هجوم واقع شده است. دانش‌آموزان بین ۱۱ تا ۱۷ سال از کلاس‌های درس بیرون آورده، کتک خوردند، دستگیر شدند، شکنجه شدند، تحقیر شدند و برای چند روز در بازداشت بودند بدون اینکه به سرپرستان قانونی خود در طی بازجویی دسترسی داشته باشند.^{۶۲} در گزارش کمیته مستقل تحقیق بحرین درج شده که معلمان به خانواده دانش‌آموزان توصیه کردند که فرزندان خود را به دلیل فقدان امنیت به مدرسه نفرستند، زیرا ممکن است نیروهای امنیتی به معلمان حمله کرده و در اعمال فشار علیه معلمان افراط کنند.^{۶۳} کمیته مستقل تحقیق بحرین از تعطیلی بیست مدرسه دخترانه در مارس ۲۰۱۱ خبر می‌دهد.^{۶۴} این گزارش در ادامه در خصوص دانشگاهیان و دانشجویان بیان می‌دارد: دادگاه برای ۱۴۱ دانشجو مجازات تعیین کرده است. ۳۷ نفر به یک سال حبس، ۳۷ نفر به ۶ ماه حبس، ۱۴ نفر به پرداخت ۲۰۰ دینار بحرینی، ۳۲ نفر به پرداخت ۵۰۰ دینار بحرینی محکوم شدند. همچنین ۶ دانشجو به خاطر اتفاقات ۱۳ مارس در دانشگاه هنوز در بازداشت هستند و دادگاه نظامی حکم به ۱۵ سال حبس و پرداخت ۳۰۰.۰۰۰ دینار بحرینی داده است.^{۶۵}

اعضای تشکل مطالعات خاورمیانه در امریکا نیز اظهار داشتند در مقایسه با سایر کشورهای عربی که دستخوش اعتراضات دموکراسی خواهی شده‌اند، نقض حقوق مدنی و آموزشی در بحرین بیشتر بوده لکن توجه کمتری بدان شده است.^{۶۶}

۴- دولت‌های طرف این میثاق متعهد می‌شوند که آزادی والدین و بر حسب مورد سرپرستان قانونی کودکان را در تأمین آموزش مذهبی و اخلاقی کودکان مطابق اعتقادات خودشان محترم بشمارند.
 ۶۱. ماده ۳۰: «(الف) هر کس حق دارد که از آزادی فکر، وجدان و مذهب بهره‌مند باشد. هیچ محدودیتی بر اعمال آزادی‌ها وجود ندارد مگر به موجب قانون؛ (ب) ابراز تعلقات مذهبی یا اعتقادات و یا انجام آیین‌های مذهبی، چه به صورت تنهایی یا با دیگران در جامعه، مگر اینکه به تجویز قانون محدود شده باشد، آزاد است و در جامعه احترام به حقوق بشر و آزادی برای محافظت از ایمنی عمومی، نظم عمومی، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی‌های اساسی به دیگران لازم است؛ (ج) پدر و مادر یا قیم برای اطمینان از آموزش و پرورش دینی و اخلاقی کودکان خود آزاد می‌باشند.»

62. Bahrain: the Human Price for Freedom and Social Justice, 22 November 2011, p. 77.

63. BICI report, 23 November 2011, page 331, no 1340.

64. A BCHR report on human rights violations since the BICI Report, 26th March 2012, p. 11.

65. Ibid.

66. Available at: <http://chronicle.com/article/2-Reports-Denounce-Bahrain-for/129907>

ماده ۲۶ اعلامیه جهانی حقوق بشر در این رابطه اشعار می‌دارد:

«۱- هرکس حق تحصیل دارد. تحصیل لاقفل در مراحل ابتدایی و پایه باید رایگان باشد. آموزش‌های فنی و حرفه‌ای باید در دسترس عموم قرار بگیرد و آموزش عالی باید برای همه و بر اساس شایستگی در دسترس باشد.

۲- آموزش باید در جهت رشد کامل شخصیت انسانی و تقویت احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی باشد. آموزش باید تفاهم، مدارا و مودت میان تمامی ملل، گروه‌های نژادی و مذهبی را ارتقا داده و فعالیت‌های سازمان ملل متحد در جهت پاسداری از صلح را تسریع ببخشد.

۳- والدین در گزینش نوع آموزش فرزندان شان حق تقدم دارند.»

ماده ۱۳ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز عبارتی در این باره دارد. و در ماده ۴۱ منشور عربی حقوق بشر یا منشور عرب نیز حق آموزش به رسمیت شناخته شده است و به آن تصریح شده است. به نظر می‌آید که دولت بحرین همه این تعهدات را نقض نموده است.

۳- نقض حقوق قضایی و قانونی

حق محاکمه عادلانه و حق شهروندان در زمینه‌های قضایی و قانونی به عنوان یکی از حقوق اساسی بشر در سطح بین‌الملل به رسمیت شناخته شده است. حق مذکور در اسناد بین‌المللی مهمی نظیر اعلامیه جهانی حقوق بشر (۱۹۴۸)، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی (۱۹۶۶) و اسناد منطقه‌ای نظیر کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (۱۹۵۰)، کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر (۱۹۶۹)، منشور آفریقایی حقوق بشر و خلق‌ها، به رسمیت شناخته شده است.

در بحرین آنگاه که رژیم آل خلیفه به دست عمال خود اقدام به سرکوب حرکت مردم نمود، در نتیجه این سرکوب و فشار امنیتی حقوق متعدد شهروندان این کشور به بازی گرفته شد که مهم‌ترین حقوق شامل حقوق قضایی و قانونی بود که مصادیق جزئی‌تر آن عبارتند از حق دسترسی به دادگاه‌های بیطرف، حق رسیدگی منصفانه به اتهامات در دادگاه‌هایی علنی، عدم اعمال شکنجه در حق معترضان و ممنوعیت بازداشت‌های غیرقانونی و بدون مجوز، مصونیت مسکن و اماکن شخصی و به طور کل امنیت قضایی و قانونی.

۳-۱- حق دادرسی منصفانه و علنی

موارد بی‌شماری از نقض حق دادرسی عادلانه در بحرین مشاهده شده است. به گزارش عفو بین‌الملل بسیاری از معترضین دستگیر و یا بدون دادرسی و یا با دادرسی‌های غیرعلنی و ناعادلانه محکوم شده‌اند.^{۶۷} به گزارش عفو بین‌الملل^{۶۸} در فوریه و مارس ۲۰۱۱ بسیاری از معترضین به وسیله دادگاه‌های امنیت ملی محاکمه شدند که روند رسیدگی در دادگاه‌های فوق‌الذکر از استانداردهای پذیرفته شده بین‌المللی برای یک رسیدگی عادلانه برخوردار نیستند. کارمندان بهداشت، معلمان، دانشجویان و فعالان حقوق بشر در حالی نزد این دادگاه‌ها احضار شدند که اتهامات مختلفی چون: تلاش برای سرنگونی رژیم، برانگیختن حس انزجار از رژیم و اشغال اماکن عمومی به زور و مواردی دیگر از این دست را در پرونده خود داشتند.^{۶۹} و^{۷۰} به گزارش مشرق به نقل از العالم، نوره عبدالله آل خلیفه دادستان شهر الاحداث گفت: علی حسن یازده‌ساله در جریان بستن خیابان با سطل‌های بزرگ زباله و چوب بازداشت شد. این اولین بار نیست که مقامات بحرینی کودکان مدرسه‌ای را به این اتهام دستگیر و راهی دادگاه می‌کنند. چندی پیش سه دختر نوجوان بحرینی فاش کردند که در زمان بازداشت، مورد ضرب و شتم و آزار پلیس و نیروهای دولتی قرار گرفته‌اند.^{۷۱}

در این خصوص، ابتدا مواد اعلامیه جهانی حقوق بشر را بررسی می‌کنیم که در ماده ۱۰ خود در رابطه با دادرسی منصفانه و حق افراد در دسترسی به یک دادگاه عادلانه این‌گونه بیان می‌دارد:

«هرکس حق دارد با مساوات کامل از امکان دادرسی منصفانه و علنی توسط یک محکمه مستقل و بی‌طرف برای تعیین حقوق و تکالیف خویش و یا اتهامات جزایی

۶۷. گزارش عفو بین‌الملل، پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱، ترجمه عدالت طلبان بدون مرز، ص ۲.

68. flawed reforms, Bahrain fails to achieve justice for protesters, amnesty international, p. 24.

69. Ibid.

70. national safety court cases:

Scores of people who were tried and sentenced by the National Safety Court, and whose sentences were upheld by the National Safety Court of Appeal, also a military court, have appealed before the Court of Cassation, a civilian court. One of the cases is of 21 prominent opposition figures arrested in March and April 2011. Of the 21, 14 were tried in person and seven were tried in absentia. On 22 June 2011, the military court sentenced seven of the 14 defendants who were present to life in prison. The seven are Hassan Mshaima' (leader of the al-Haq Movement, an unauthorized opposition group), 'Abdelwahab Hussain (leader of the al Wafa Movement, also unauthorized)³⁵, 'Abdulhadi Al-Khawaja, Dr 'Abdel-Jalil al-Singace, Mohammad Habib al-Miqdad, Abdel-Jalil al-Miqdad and Sa'eed Mirza al-Nuri. Four people, Mohammad Hassan Jawwad, Mohammad 'Ali Ridha Isma'il, Abdullah al-Mahroos and 'Abdul-Hadi 'Abdullah Hassan al-Mukhodher, were sentenced to 15 years in prison. Ebrahim Sharif and Salah 'Abdullah Hubail Al-Khawaja, the brother of 'Abdulhadi Al-Khawaja, were given five-year prison terms. Al-Hur Yousef al-Somaikh received a prison sentence of two years.

71. Available at: <http://www.barackobama.ir/en/news/5601>.

وارد بر خود برخوردار شود.»

ماده ۸ این اعلامیه نیز چنین مقرر می‌دارد:

«در برابر اعمالی که حقوق اساسی فرد را مورد تجاوز قرار بدهد و آن حقوق به وسیله قانون اساسی یا قانون دیگری برای او شناخته شده باشد، هرکس حق رجوع مؤثر به محاکم ملی صالحه دارد.»^{۷۲}

بند ۱ ماده ۱۱ این اعلامیه نیز در خصوص دادرسی عادلانه و رسیدگی منصفانه چنین مقرر می‌دارد:

«هرکس که به بزهکاری متهم شده باشد بی‌گناه محسوب خواهد شد. تا وقتی که در جریان یک دعوای عمومی که در آن کلیه تضمین‌های لازم برای دفاع او تأمین شده باشد، تقصیر او قانوناً محرز گردد.»

نظر به مطالب گفته شده باید گفت که مقامات و عمال حکومت بحرین، نه تنها بر خلاف مقررات اعلامیه جهانی حقوق بشر عمل نموده‌اند، بلکه آشکارا ماده ۱۴ و بند ۳ و ۴ ماده ۹ میثاق حقوق مدنی و سیاسی و همچنین ماده ۱۳ منشور عربی را نقض نموده است.

با توجه به موارد نقض این حق در بحرین و نیز با امعان نظر به مقررات کنوانسیون فوق‌الذکر واضح و مبرهن است که دولت بحرین الزامی حقوقی برای پاسخگویی نسبت به اعمال خلافی که عمال آن مرتکب شده‌اند، دارد.

۳-۲- توقیف و بازداشت فراقانونی و خودسرانه

مواردی از بازداشت‌های غیرقانونی در طول اعتراضات گزارش شده که حتی برخی بازداشت‌ها در بیمارستان و علیه بیماران صورت گرفته است. مواردی از سوء رفتار و اعمال ناشایست فیزیکی نیز گزارش شده است.^{۷۳} مستنداً بیش از ۱۵۰۰ مورد بازداشت خودسرانه گزارش شده است.^{۷۴} و در گزارشی

72. Also, article 6(1) European Convention on Human Rights:

In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice.

73. Bici report, pp. 201-204

74. Bahrain: the Human Price for Freedom and Social Justice A joint report on human rights violations in Bahrain, Published 22 November 2011, p.5 (ANNEX no: 2 - a)

که پس از گزارش کمیته مستقل بحرین در تاریخ ۲۶ مارس ۲۰۱۲ منتشر شد شمار بازداشت‌های خود سرانه تا فوریه ۲۰۱۱ بیش از ۴۰۰۰ مورد عنوان شده است.^{۷۵} این گزارش در ادامه بیان می‌کند که بیش از ۴۰ درصد بازداشت شده‌ها کمتر از ۱۸ سال دارند و نیز صورت غیر قانونی بازداشت‌ها را به تصویر می‌کشد.^{۷۶} در مارس ۲۰۱۰ پادشاه دستوری را امضا کرد که نمایان می‌دارد که در طول اعتراضات مواردی از تخلفات حقوق بشری روی داده است که از جمله آن‌ها بازداشت‌های خودسرانه و ایراد اتهام به پزشکان و معلمان در دادرسی‌های دسته جمعی و ناعادلانه نزد دادگاه‌های نظامی است.^{۷۷}

و همچنین است مورد بازداشت نبیل رجب - مدافع حقوق بشر - در فرودگاه منامه پس از بازگشت از سفرش به کشورهای خارجی.^{۷۸ و ۷۹} خبرگزاری‌های فراوانی نیز باز داشت «علی حسن علی»، کودک یازده‌ساله بحرینی نیز را گزارش کردند. این کودک که به اتهام شرکت در اعتراضات و آشوب‌ها دستگیر شد به گفته «نوره عبدالله آل خلیفه» دادستان شهر الاحداث حتی به پای میز محاکمه نیز کشیده شد. همچنین پس از بازداشت ده تن از اعضای خانواده ابراهیم المدهون (عضو شورای مشورتی جمعیت ملی - اسلامی الوفاق بحرین)، منابع خبری از حضور کودک پنج‌ساله این آزادیخواه بحرینی در میان بازداشت شدگان حکایت دارد.

با امعان نظر به موارد بالا، در تحلیل حقوقی نقض‌های صورت گرفته از اعلامیه جهانی حقوق بشر آغاز کرده و ماده ۹ این اعلامیه را ذکر می‌کنیم:

«احدی نمی‌تواند خودسرانه توقیف، حبس یا تبعید شود.»

همچنین حق آزادی و امنیت شخصی و منع بازداشت‌های خودسرانه در ماده ۹

میثاق حقوق مدنی و سیاسی به تفصیل بیان گردیده است.^{۸۰}

بند ۱ ماده ۱۴ منشور عربی حقوق بشر نیز مقرر می‌دارد:

75. Post BICI Report, Published 26th March 2012, p. 6 (ANNEX no: 3 - a)

76. Ibid.

77. Submission to the Office of the High Commissioner for Human Rights 13th session of the Universal Periodic Review - Bahrain-, p. 6. No 28. (ANNEX no: 4)

78. Bahrain Human Rights Society, 10 May 2012. Available at: http://bhhs.org/en_US/ViewNews/15/175/statements.aspx

79. The Bahraini government has so far failed to ensure accountability that guarantees truth, justice and adequate reparation for the victims of arbitrary arrests, torture and unfair trials, as well as for those injured during protests, or the relatives of those killed. (flawed reforms, Bahrain fails to achieve justice for protesters, amnesty international - (ANNEX no: 1 - c)

80. See for instance, A v Australia, Human Rights Committee, Communication No. 560/1993, CCPR/C/59/D/560/1993, para. 9.5.

«هر کس از حق آزادی و امنیت شخصی برخوردار است. هیچ‌کس نمی‌تواند مورد بازداشت‌های خودسرانه، تعقیب و توقیف بدون مجوز قانونی قرار گیرد.»

بنابراین، با توجه به آنچه گفته آمد، همچنین نظر به مستندات قانونی که ارائه گردید، دولت بحرین بنابر دو اصل مرتکب خلاف شده است: ۱. عنصر مادی عمل یعنی ارتکاب آن از جانب عوامل حکومتی واضح و آشکار است؛ ۲. دولت بحرین به سبب پذیرش کنوانسیون‌های فوق‌الذکر الزام بین‌المللی در جهت اجرای مفاد آن کنوانسیون‌ها را در مرزهای صلاحیتی خود دارد، که این دولت چنین اجرایی را صورت نبخشیده است. لذا این دولت از نظر حقوق بین‌الملل مرتکب عمل خلاف شده است و لازم است تسلیم ضمانت اجراهای آن بشود.

۳-۳- اعدام‌های خودسرانه و غیر قانونی

در آوریل ۲۰۱۱، چهار نفر از معترضان به اتهام کشتن دو مأمور پلیس به اعدام محکوم شدند که حکم دو نفر از آن‌ها بعداً به زندان تخفیف یافت.^{۸۱} در سپتامبر، زندانی‌های دیگری به اتهام قتل پلیس به مرگ محکوم شدند. این افراد اتهامات دیگری نیز چون سرقت دارو و حمل سلاح داشتند که برای هیچ‌کدام شاهد مستدلی در دادگاه ارائه نشد.^{۸۲} در ۱۵ مارس ۲۰۱۱ یک مأمور پلیس^{۸۳} با وسیله نقلیه زیر گرفته شد. دو نفر به اتهام این قتل در دادگاه امنیت ملی به محاکمه کشیده شدند که یکی از آن‌ها به حبس ابد و دیگری به اعدام محکوم گردید.^{۸۴} همچنین به نقل از پایگاه خبری BBC منتشر شده در تاریخ ۲۸ آوریل ۲۰۱۱،^{۸۵} دادگاهی در بحرین پس از محاکمه ۴ نفر از معترضان، آن‌ها را به اتهام کشتن دو مأمور پلیس به اعدام محکوم کرد. این خبر را در همین تاریخ پایگاه اینترنتی CNN نیز منتشر کرد.^{۸۶}

فعالان سیاسی بحرینی صدور احکام اعدام برای معترضان را در راستای سیاست ارباب مخالفان از سوی رژیم آل خلیفه دانستند و تصریح کردند: محاکمه‌هایی که به وسیله رژیم صورت می‌گیرد به دور از نظارت سازمان‌های حقوقی است. این فعالان

۸۱. گزارش عفو بین‌الملل، پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین، ۲۰۱۱، ترجمه عدالت طلبان بدون مرز، ص ۲.

۸۲. همان.

83. Ahmed Rashid Al Muraysi

84. BICI report, no 885, p. 227

85. Available at: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13221574>.

86. Available at: http://articles.cnn.com/2011-04-28/world/bahrain.protests_1_wefaq-opposition-party-bahrain?_s=PM:WORLD

تأکید کردند: مقامات رژیم بحرین به گونه‌ای سریع درباره محاکمه مخالفان عمل می‌کنند که با موارد مشابه در این باره تفاوت چشمگیری دارد به طوری که حتی به وکلا اجازه بررسی دقیق پرونده و تهیه دفاعیه را نمی‌دهند و هیچ نظارت بین‌المللی یا داخلی در این باره وجود ندارد. فعالان مذکور بیان کردند: احکام اعدام احتمالی با هیچ معیار عادلانه و اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاقین آن که به تصویب بحرین هم رسیده است، مطابقت ندارد و بالأخره اینکه در مجموع تاکنون دادگاه امنیت ملی ۵ مورد حکم اعدام صادر کرده است.^{۸۷ و ۸۸}

اعلامیه جهانی حقوق بشر به عنوان نخستین سند بین‌المللی در حمایت از حقوق بشر در ماده ۳ خود طی عبارتی مختصر حق حیات را به این شرح به رسمیت شناخته که:

«هر کس حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد.»

اما در نقطه مقابل، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی که یکی از مهم‌ترین اسناد الزام‌آور بین‌المللی در حمایت از حقوق بشر است به نحو مفصل تری مسأله حق حیات را مطرح نموده و ضمن به رسمیت شناختن حق مزبور، مقرراتی را هم درباره مجازات اعدام مطرح نموده است. نخستین ماده بخش سوم میثاق مزبور (ماده ۶) که حقوق ماهوی میثاق در این بخش برشمرده شده‌اند اختصاص به این حق پیدا کرده است.

ماده ۵ منشور عربی نیز در این خصوص اشعار می‌دارد:

«۱. هر انسانی حق ذاتی برای حیات دارد؛ ۲. این حق باید توسط قانون حمایت شود.

هیچ فردی نباید به طور خودسرانه از زندگی خود محروم شود.»

ماده بعدی یعنی ماده ۶ این منشور نیز این‌گونه به تکمیل ماده قبل می‌پردازد:

«حکم اعدام تنها باید برای جدی‌ترین و خطرناکترین جرایم و برطبق قانون لازم‌الاجرا در زمان ارتکاب جرم و تعقیب تا زمان حکم نهایی نزد دادگاهی صالح صادر شود. هرکس به اعدام محکوم شد حق درخواست عفو یا تخفیف مجازات را دارد.»

87. flawed reforms, Bahrain fails to achieve justice for protesters, amnesty international, pp. 33-34

88. On 28 April 2011 the National Safety Court sentenced 'Ali 'Abdullah Hassan al-Sankis, 'Adbulaziz 'Abdulridha Ibrahim Hussain, Qassim Hassan Matar and Sa'eed 'Abduljalil Sa'eed to death, and 'Issa 'Abdullah Kadhem 'Ali, to life in prison after they were convicted of killing two policemen by deliberately running them over during anti-government protests in March 2011. On 22 May 2011, the National Safety Court of Appeal upheld the death sentences of Ali 'Abdullah Hassan al-Sankis, 'Adbulaziz 'Abdulridha Ibrahim Hussain, and the life sentence of 'Issa 'Abdullah Kadhem 'Ali. The other two death sentences were commuted to life. All the sentences and the verdict were submitted to the Court of Cassation for review.

هرچند بنابر میثاق حقوق مدنی و سیاسی و منشور عربی صدور حکم اعدام تنها برای جنایات‌های مهم امکان‌پذیر است، اما این نکته همچنان مبهم می‌ماند که اعمال ارتكابی از سوی متهمان تا بدین درجه شدت و حدت داشته باشد که سزاوار چنین حکمی باشد؟! اما در آخر و به عنوان نتیجه تحقیقات انجام شده، چنین به نظر می‌رسد که دادگاه‌های بحرین در صدور حکم اعدام تعجیل کرده و بدون اینکه جرم این افراد در زمره جنایات اساسی و مهم باشد، آن‌ها را به اعدام محکوم کرده است. بنابراین لازم می‌آید که این دولت را به سبب اعمال خلافی که همسو با موازین حقوق بین‌الملل و به طور خاص حقوق بشر نمی‌باشد، به پاسخگویی طلبید.

۳-۴- شکنجه

هرچند قانون اساسی پادشاهی بحرین ارتكاب هرگونه شکنجه جسمانی و روانی را منع نموده است^{۸۹} و در مواد ۲۰۸ و ۲۳۲ قانون کیفری بحرین مصوب ۱۹۷۶ برای مرتکبان آن مجازات تعیین شده است، اما به کرات مشاهده می‌شود که در جریان اعتراضات مردمی به وضوح از این اصل عدول شده است.

در گزارش کمیته مستقل تحقیق بحرین به پنج مورد مرگ ناشی از شکنجه اشاره شده است.^{۹۰} به گزارش پایگاه خبری BBC شکنجه معترضان در زندان‌های رژیم و گرفتن اعترافات اجباری از آن‌ها و احکام دادگاه‌های رژیم بحرین که بر اساس اعترافات صادر می‌شود که تحت شکنجه از معترضان گرفته می‌شود، از جمله مهم‌ترین نقض‌های حقوق بشر در بحرین می‌باشد.^{۹۱} مرکز حقوق بشر بحرین نیز مواردی از شکنجه را همراه با تصاویر و مستندات آن گزارش کرده است.^{۹۲} در ۲۹ آوریل ۲۰۱۲ نیز پایگاه خبری BBC اخباری مشابه را در مورد رفتار ناشایست پلیس بحرین منتشر کرد.^{۹۳} مورد دیگر دکتر عبدالجلیل آل سینگاس بود که مورد ضرب و شتم‌های شدید و شوک الکتریکی قرار گرفت.^{۹۴} وبسایت humanrightsfirst با ارائه مدارکی معتبر عنوان می‌نماید افراد متعددی هستند که در بازداشت مورد شکنجه قرار گرفته‌اند.^{۹۵} عفو

89. Constitution of Bahrain, article 19(d).

90. BICI report, p. 219, no 848(b) and p. 225, no 873.

91. Case No. 22 - Hasan Jassim Mohamed Maki, Case No. 23 - Ali Isa Ibrahim Saqer527, Case No. 24 - Zakariya Rashid Hassan Al Asheri, Case No. 25 - Abdulkarim Ali Ahmed Fakhrawi, Case No. 26 - Jaber Ebrahim Yousif Mohamed Alawiyat (BICI reports, pp. 241 - 246)

92. Available at: <http://bbc-farsi.com/Page/?nid=671>

93. Available at: <http://www.bahrainrights.org/en/torture>.

94. Available at: <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-17887731>

95. Report On Bar Human Rights Committee Hearing Observation: Bahrain, p.3

96. Available at: <http://www.humanrightsfirst.org/2011/09/28/military-trial-verdicts-expose-bahrain>

بین‌الملل نیز شکنجه‌های متعددی را علیه فعالان سیاسی و حقوق بشری و دانشجویان و... گزارش کرده است که جهت تفصیل بحث به پیوست مرتبط مراجعه شود.^{۹۷} به گزارش عفو بین‌الملل موارد متعددی نیز رخ داده که در طی آن افراد را پس از بازداشت‌های خودسرانه و غیرقانونی مورد شکنجه و آزار قرار داده‌اند.^{۹۸} در گزارش منتشر شده در ۲۲ نوامبر ۲۰۱۱ شمار موارد شکنجه بیش از ۱۸۶۶ مورد عنوان گردیده است.^{۹۹} و از تاریخ انتشار BICI یعنی ۱۰ دسامبر ۲۰۱۱ حداقل سه مورد مرگ در اثر شکنجه گزارش شده است.^{۱۰۰} صدها مورد شکنجه و آزار دیده شده که همراه با تصاویر و ویدیوهای فراوانی ثبت و ضبط شده است.^{۱۰۱} و در نهایت گزارش نسبتاً مفصلی توسط وبسایت humanrightsfirst از وقوع شکنجه در بحرین منتشر شده است.^{۱۰۲}

در خصوص شکنجه، علاوه بر اعلامیه جهانی حقوق بشر و نیز میثاق حقوق مدنی و سیاسی و منشور عربی حقوق بشر که در بندهای قبل به عنوان عنصر قانونی بحث، بیان شدند، دولت بحرین الزامی مضاعف را بر مبنای کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های بی‌رحمانه، غیر انسانی یا موهن^{۱۰۳} بر عهده دارد.^{۱۰۴}

ماده ۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر در این باره مقرر می‌دارد:

«احدی را نمی‌توان تحت شکنجه یا مجازات یا رفتاری قرار داد که ظالمانه و یا بر خلاف انسانیت و شئون بشری یا موهن باشد.»

میثاق حقوق مدنی و سیاسی که در قدرت التزام آن برای بحرین قبلاً بحث شده است، در ماده ۷ چنین بیان می‌دارد:

«هیچ کس را نمی‌توان مورد آزار و شکنجه یا مجازات‌ها یا رفتارهای ظالمانه یا خلاف

lack-of-interest-in-reform/

۹۷. افرادی نظیر آیت القرمزی، محمد التاجر، محمدحسن جواد که برای تفصیل واقعه، نک:

flawed reforms, Bahrain fails to achieve justice for protesters, amnesty international, pp. 19-24.

98. Ibid, pp. 39-42.

99. Bahrain: the Human Price for Freedom and Social Justice A joint report on human (rights violations in Bahrain, Published 22 November 2011, p. 5.

100. Post BICI Report, Published 26th March 2012, p. 7.

101. Ibid.

102. Bahrain: A Tortuous Process, July 2011, available at: http://www.humanrightsfirst.org/wp-content/uploads/Bahrain_A-Tortuous-Process_July-2011.pdf

103. the Convention Against Torture, and Other Cruel, Inhuman, or Degrading Treatment or Punishment (CAT).

104. 1465 UNTS 85, 10 December 1984. Bahrain acceded to the CAT on 6 March 1998 upon promulgation of Decree Law No. 4 of 1998 passing the CAT into national legislation. Bahrain has deposited a reservation in respect of article 30(1) of the CAT. The CAT is applicable law in respect of events addressed in Chapter VI, Section D on the Treatment of Individuals in Custody.

انسانی یا ترذیلی قرار داد. مخصوصاً قرار دادن یک شخص تحت آزمایش‌های پزشکی یا علمی بدون رضایت آزادانه او ممنوع است.»

بند ۱ و ۳ ماده ۱۰ میثاق حقوق مدنی و سیاسی نیز اشعار می‌دارد:

«۱. درباره کلیه افراد که از آزادی خود محروم شده‌اند باید با انسانیت و احترام به حیثیت ذاتی شخص انسان رفتار کرد.

...

۲. نظام زندان‌ها متضمن رفتاری با محکومین خواهد بود که هدف اساسی آن اصلاح و اعاده حیثیت اجتماعی زندانیان باشد.»

در سطح جهانی سند دیگری که می‌توان به وسیله آن اعمال ارتكابی در بحرین را قانوناً محکوم نمود، کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات‌های بی‌رحمانه، غیر انسانی یا موهن می‌باشد. این کنوانسیون در ماده ۱ خود به تعریف شکنجه می‌پردازد و سپس در ماده ۲، تعهدی را بر دوش دولت‌های عضو قرار می‌دهد که اقدامات مؤثر قانونگذاری، اداری، قضایی یا دیگر اقدامات را به منظور پیشگیری از شکنجه در سرزمین‌های تحت صلاحیتش صورت بخشد. همچنین ماده ۱۱ این کنوانسیون مقرر می‌دارد:

«هر یک از دولت‌های عضو باید به منظور جلوگیری از هرگونه شکنجه، قواعد، دستور العمل‌ها، روش‌ها و آیین‌های بازپرسی و همچنین مقررات مربوط به بازداشت و رفتار با اشخاصی که تحت هر یک از اشکال توقیف، بازداشت یا زندان در مناطق تحت صلاحیت ایشان قرار دارد را مورد بازبینی مستمر قرار دهند.»

همچنین باید مواد ۱۳ و ۱۴ این کنوانسیون را در نظر گرفت که در راستای مقررات پیش گفته الزاماتی را برای دول عضو مقرر کرده است.

ماده ۸ منشور عربی حقوق بشر نیز که همسان با مقررات بالا ملزوماتی را در خصوص موضوع دارد، با اعمال ارتكابی نقض شده است.

در پایان از آنجا که هم اعمال ارتكابی به طور مستند بیان شد و هم مواد قانونی مرتبط ذکر شد، عیان می‌شود که عمل دولت بحرین و عمال آن به هیچ وجه در راستای قوانین و تعهداتش نبوده و با ارتكاب اعمال خلاف حقوق بشری و به طور خاص شکنجه مرتکب تخلف شده و این امر مستوجب مسؤولیت بین‌المللی دولت بحرین به واسطه نقض جدی تعهدات بین‌المللی لازم‌الاتباع آن دولت می‌باشد.

۴- نقض حقوق گروه‌های خاص

۴-۱- زنان

به نقل از وب سایت بهار زنان عرب از آغاز فوریه ۲۰۱۱ فوران تقاضا برای دموکراسی در بحرین افزایش یافته است و مردم بلافاصله با سرکوب خشن مواجه شده‌اند. زنان حضور چشمگیری در این تظاهرات داشته‌اند که تا سال جاری نیز ادامه داشته است و به عنوان سازمان دهنده، شرکت کننده در اعتراضات و یا بعضاً رهبری آن را به دست داشته‌اند. زنان به مبارزات خود ادامه می‌دهند تا بتوانند وارد عرصه‌های سیاسی بشوند. البته این در حالی است که اصلاحات قانون اساسی در سال ۲۰۰۲ در بحرین به زنان حق شرکت در انتخابات و رأی دادن داده است. پس از انتخابات حزبی در سال ۲۰۱۱ تنها چهار زن توانستند از مجموع ۴۰ نفر به مجلس راه یابند. قوانین تبعیض‌آمیز همچنان ادامه دارد و نه تنها اقدامی در جهت افزایش امکان مشارکت زنان در بستر جامعه از سوی مسئولان صورت نگرفته بلکه از شرکت زنان در فعالیت‌های اجتماعی نیز جلوگیری به عمل آمده است.^{۱۰۵} در روز ۳ ژانویه ۲۰۱۲ فخریه جاسم السکران ۵۵ ساله به دلیل استنشاق گاز اشک‌آور کشته شد.^{۱۰۶} بنا بر گزارش مرکز حقوق بشر بحرین بسیاری از زنان دستگیر، بازداشت، شکنجه و به ۱۵ سال زندان محکوم شده‌اند.^{۱۰۷} به استناد گزارش سازمان عفو بین‌الملل که مربوط به اکتبر ۲۰۱۱ می‌باشد در ۲۳ سپتامبر همان سال ۱۶ مورد بازداشت زنان و چهار مورد مربوط به دختران گزارش شده است و دلیل محکومیت اکثریت آنان شرکت در تجمعات غیر قانونی و ترغیب و تحریک علیه نظام بوده است. آنان اظهار داشته‌اند که در طول مدت بازداشتشان شکنجه شده و وکلایشان حق ملاقات با آنان را نداشته‌اند.^{۱۰۸}

با ایمان به ماده ۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر که همه افراد را از هر حیث و از جمله از حیث جنسیت در برخورداری از حقوق شناخته شده در این اعلامیه برابر و مساوی

105. Available at: [http://: arabwomenspring.fidh.net](http://arabwomenspring.fidh.net)

106. Available at: <http://www.bahrainrights.org/en/women>

107. On this International Day to End Violence against Women, Bahrain Center for Human Rights (BCHR) condemns the human rights violations committed by the Bahraini regime against women in Bahrain. Women have played an important part of the Bahraini uprising with active participation and fierce activism. For their active role in calling for democracy and political reform, they were violently targeted. Four women were killed by live ammunition, suffocation of tear gas and intimidation. Many women were arrested, detained, tortured and sentenced up to 15 years imprisonment.

108. Sixteen women and four girls, detained on 23 September, are being tried on charges which include 'illegal gathering', and 'incitement to hatred of the regime'. Some claim they have been tortured in detention and their lawyers have not been allowed to visit them. They may be prisoners of conscience if convicted. (amnesty international report)

میداند به ذکر موادی از میثاق حقوق مدنی و سیاسی می‌پردازیم. در متن ماده ۳ میثاق مدنی و سیاسی چنین آمده است:

«دولت‌های عضو این میثاق تعهد می‌نمایند که برابری حقوق مردان و زنان در بهره‌مند شدن از تمام حقوق سیاسی و مدنی که در این میثاق بیان شده است، تضمین شود.»

اصلی‌ترین مقرره‌هایی که در این خصوص می‌توان به ذکر آن پرداخت کنوانسیون رفع هر نوع تبعیض علیه زنان می‌باشد که به ترتیب مواد ۲، ۷، ۸ و ماده ۱۱ این کنوانسیون مسائل در خور توجهی را مطرح نموده‌اند که نباید از ذکر آن غافل شد. در منشور عربی حقوق بشر نیز حقوق زنان مطرح شده و و احترام به آن توصیه شده است. از مواد مهم که در رابطه با احترام به حقوق زنان در این منشور آمده است عبارتند از بند ۳ ماده ۳، ماده ۳۴، بند ۳ ماده ۴۱، و ماده ۴۳.

سرانجام به نظر می‌رسد با توجه به مواردی که تا کنون به آن اشاره شد، دولت بحرین در قبال عدم رعایت مواد و مفاد کنوانسیون‌های ذکر شده که عمدتاً منجر به نقض حقوق زنان و اعمال خشونت بر ضد آنان می‌باشد، ملزم به پاسخگویی است.

۴-۲- کودکان

در تاریخ ۱۰ نوامبر ۲۰۱۱ مرکز حقوق بشر بحرین از ادامه خشونت‌ها نسبت به کودکان زیر ۱۸ سال و افزایش ضرب و جرح آنان توسط نیروی پلیس ابراز نگرانی کرد. به عنوان بخشی از کمپین خشونت علیه معترضان طرفدار دموکراسی و سرکوب مداوم روستاهاست. از آنجا که کمیته حقوق کودک می‌باشد در ژوئن ۲۰۱۱ گزارش کرده است. تلفات مرگ و میر کودکان تا ۵ کودک افزایش یافته و صدها نفر از کودکان توسط پلیس دستگیر شده و تحت بازداشت‌های خودسرانه، شکنجه در بازداشت، محاکمه در دادگاه‌های نظامی قرار گرفته‌اند. محاکمات کودکان هنوز در دادگاه کیفری به اتهامات مربوط به آزادی بیان و شرکت در اجتماعات ادامه دارد.^{۱۰۹}

اسامی و مشخصات پنج کودکی که به دست نیروهای پلیس کشته شدند به شرح ذیل می‌باشد: الف: سید احمد شمس، ۱۵ ساله، متولد سپتامبر ۱۹۹۶، اهل روستای سار و دانش‌آموز مقطع دوم دبیرستان. سید احمد در تاریخ ۳۰ مارس ۲۰۱۱ توسط نیروهای پلیس به ضرب گلوله از ناحیه صورت در حالی که داشت خود را به بیمارستانی امریکایی در سار می‌رساند کشته شد. او هنگامی که مشغول بازی بیرون از خانه بود

مورد حمله قرار گرفت؛^{۱۱۰} ب: وی کوچک‌ترین کودکی بود که کشته شد. نامش محمد فرحان بود. او در تاریخ ۲۹ آوریل ۲۰۱۱ به دلیل گازهای اشک‌آوری که پلیس در خانه آنها در منطقه سیترا زده بود دچار حالت خفگی شد سپس به بیمارستان سلمانیه منتقل شد و در بخش مراقبت‌های ویژه از وی نگهداری به عمل آمد. اما سرانجام وی روز بعد درگذشت؛ ج: چهار ماه بعد در ۳۰ اوت که اولین روز عید و تعطیلی مسلمانان نیز به شمار می‌آمد یک نوجوان ۱۴ ساله به نام علی الشیخ توسط پلیس ضد شورش پس از برخورد با قوطی گاز اشک‌آور از نزدیک، کشته شد. تمامی نهادهای بین‌المللی و داخلی حقوق بشر چشم‌پوشی از قتل علی جواد احمد آل شیخ را محکوم کردند. گزارش خبرگزاری بی‌بی‌سی نیز مسأله مرگ وی را تأیید کرده است؛^{۱۱۱} د: معاون سازمان عفو بین‌الملل در خاورمیانه و شمال آفریقا، گفت: «پلیس موظف به رعایت قانون است، اما پرتاب کپسول‌های گاز سنگین به سمت کودکان غیر قابل قبول است. مقامات باید به بلافاصله بررسی مرگ علی جواد احمد آل شیخ، از طریق روشی مستقل و بی‌طرف بپردازند، و کسانی که مسؤول هستند باید پاسخگو باشند».^{۱۱۲}

درست یک روز قبل از روز جهانی کودک در تاریخ ۱۹ نوامبر نوجوان ۱۶ ساله‌ای به نام علی یوسف بداه، به عمد توسط نیروهای امنیتی بحرین در تظاهرات مسالمت‌آمیز مورد حمله قرار گرفت وزارت امور داخله مرگ وی را تأیید کرد. و حتی مراسم تشییع پیکر و عزاداری وی نیز مورد حمله نیروهای پلیس قرار گرفت.^{۱۱۳}

بنا به گزارش وب سایت خبری الوفاق، در تاریخ ۱۲ ژوئن ۲۰۱۱ برای یک کودک ۱۱ ساله دادگاه محاکمه برگزار شده است. وی از کم‌سن‌ترین بازداشت شدگان بحرینی است. این پایگاه آورده است: نظامیان رژیم، علی حسن را به اتهام آنچه برپایی تجمع و اختلال در نظم عمومی و ارتکاب جرایم خواندند، بازداشت کرده‌اند.^{۱۱۴}

شواهد دیگری با توجه به گزارش اخیر جمعیت حقوق بشر بحرین حاکی از محاکمه کودکان زیر ۱۸ سال در دادگاه‌های جزایی و نظامی است. برای مثال مصطفی عبدالمجید المقداد در سحرگاه روز ۱۹ مارس ۲۰۱۱ پس از اینکه به خانه‌شان حمله شد دستگیر شده است. او با دیگر اعضای خانواده‌اش متهم به ربودن یک پلیس شده‌اند، او

110. Photos <http://www.youtube.com/watch?v=9li6tWJSAug> Body http://www.youtube.com/watch?v=H_M8ILRM5E8 His friend telling what happened at minute 3: 00 <http://www.youtube.com/watch?v=UxBRld620zs>

111. Available at: http://www.bbc.co.uk/persian/world/2011/08/110831_an_bahrain_teen.shtml

112. Available at: <http://bahrainrights.hopto.org/en/node/4577>

113. Available at: https://twitter.com/#!/moi_bahrain/stat

114. Available at: <http://alwefaq.net/>

در اکتبر ۲۰۱۱ در دادگاه نظامی محاکمه شده و به ۱۵ سال زندان محکوم شد. او تا اولین محاکمه که در تاریخ ۲۱ ژوئن بود از دسترسی به خانواده و وکیل خود محروم بود.^{۱۱۵} بنا به گزارش کمیته برابری بحرین در تاریخ ۲۰ فوریه انجمن معلمان بحرین با صدور بیانیه‌ای از والدین فرزندان خواست تا از فرستادن فرزندان خود به منظور جلوگیری از آسیب دیدن به آنان جلوگیری نمایند و به نوعی تصمیم به برگزاری اعتصابی برنامه‌ریزی شده داشتند، در صورتی که نیروهای امنیتی تصمیم به مقابله با اعتصاب برنامه‌ریزی شده داشتند.^{۱۱۶} بنا بر گزارش جمعیت حقوق بشر بحرین تا به امروز ۱۸۸ مورد بازداشت و دستگیری کودکان زیر ۱۸ سال انجام شده است. در ۸ سپتامبر ۲۰۱۱ نوجوان ۱۶ ساله دیگری به نام کمیل توسط پلیس ضد شورش دستگیر و با چاقو مورد ضرب و شتم قرار گرفت.^{۱۱۷}

پس از بیان واقعیات ذکر شده لازم می‌باشد گفته آید که دولت بحرین علاوه بر رعایت قوانین داخلی، به کنوانسیون‌های بین‌المللی نیز عمل نماید که از آن میان ماده ۲ کنوانسیون حقوق کودک همچنین در مواد ۶ و ۹ همان کنوانسیون برجسته‌ترین مقرره بین‌المللی در این زمینه می‌باشد.

علاوه بر این با توجه به ایجاد محدودیت برای تحصیل کودکان و همچنین وجود جوی نا امن برای به مدرسه رفتن و عدم امکان ابراز عقایدشان، از مواد ۱۳، ۱۴، ۱۹، ۲۸، ۳۴ و ۳۷ این کنوانسیون نیز تخلف صورت گرفته است.

در بند ۴ ماده ۱۴ میثاق حقوق مدنی و سیاسی و همچنین در بند ۴ ماده ۱۸ و در آخر، ماده ۲۴، نیز به این موضوع پرداخته شده است.

منشور عربی حقوق بشر نیز که برای دولت بحرین تعهدی الزام‌آور خلق نموده است در مواد ۳۰ (بند ۳)، ۳۳ (بند ۲) و ۳۴ (بند ۳) به صورتی مختصر به ذکر پاره‌ای از حقوق کودکان که اکثراً در کنار سایر گروه‌های خاص مانند زنان قرار گرفته‌اند پرداخته است.

در پایان با امعان نظر به ذکر مستندات وقایع و همین‌طور مواد کنوانسیون‌های بین‌المللی، به نظر می‌آید که عمل دولت بحرین همسو با ملزومات بین‌المللی نبوده و باید در انتظار واکنش جامعه بین‌المللی و ضمانت اجرای مرتبط بود.

115. Submission to the Office of the High Commissioner for Human Rights 13th session of the Universal Periodic Review – Bahrain

116. Ibid.

117. Available at: <http://bahrainrights.org/en/node/4845>

نتیجه و پیشنهادها

از آنجایی که کشورها مایلند خود را در عرصه بین‌المللی مدافع و پایبند به اصول حقوق بشر نشان دهند، به سختی می‌توان آن‌ها را در این زمینه به چالش کشید. پادشاهی بحرین نیز از این قاعده مستثنا نبوده و گزارش‌ها نشان می‌دهند علی‌رغم تشکیل کمیته‌ای مستقل از حقوق‌دانان در اول ژوئیه ۲۰۱۱ برای بررسی وقایع فوریه و مارس ۲۰۱۱ نقض حقوق بشر به شدت در این کشور ادامه یافته است.

آن چه در مقاله حاضر بیان گردید (همانطور که قبلاً بدان اشاره شد) نمونه‌هایی از نقض حقوق بشر در کشور بحرین و در جریان اعتراضات مردمی برای اصلاحات و دموکراسی بود. بدیهی است که کل نقض‌های صورت گرفته در جریان ناآرامی‌ها قابل دسترسی و اعلام نیست، به خصوص که دولت بحرین عامل سرکوب‌های صورت گرفته بوده است. البته باید بدان‌ها مواردی چون سانسور رسانه‌ای، قطع و پروکسی اینترنت، سرکوب روزنامه نگاران را نیز افزود که به جهت احتراز از اطلاع کلام در فهرست نقض‌های بررسی شده، قرار نگرفتند.

امروزه موازین حقوق بین‌الملل برای حاکمیت و تمامیت ارضی جایگاه رفیعی قائل‌اند و اصل حاکمیت یکی از اصول خدشه ناپذیر و قواعد آمره در این چارچوب حقوقی به شمار می‌رود به طوری که دولت‌ها در میان حصار مستحکم حاکمیت از آزادی عمل بالایی در نحوه حکمرانی برخوردارند، مع‌ذکب نباید از این نکته غافل گردید که حکومت‌ها دیگر نمی‌توانند هرگونه که می‌خواهند با شهروندان خود رفتار نمایند.

بدین ترتیب باید اذعان داشت حقوق بین‌الملل نوین با دو مسأله متناقض روبه‌روست. یکی اصل حاکمیت دولت‌ها که بازیگران اصلی صحنه حقوق بین‌الملل هستند و دیگری مسأله مظلومی که برخی حکومت‌ها نسبت به شهروندان خود روا داشته و به بهانه حاکمیت، حقوق شهروندان خود را به انحاء مختلف نقض می‌نمایند؛ امری که وجدان جامعه جهانی و افکار عمومی را خدشه‌دار می‌سازد. در این بین با عنایت به تغییر و تحولات بین‌المللی مفهوم سنتی حاکمیت دیگر اعتبار خود را از دست داده و نوع زاویه دید جامعه بین‌الملل که خود متشکل از دولت - ملت‌های گوناگون می‌باشد؛ تغییرات شگرفی را به خود دیده است. حقوق بین‌الملل جدید این اواخر مفاهیم جدیدی از مسؤولیت دولت‌ها را تبیین نموده است که یک مورد از آن مفهوم مسؤولیت حمایت است. دولت‌ها در قبال جرایم و جنایاتی که به صورت

مستقیم یا غیر مستقیم در قبال اتباع خود مرتکب می‌گردند و یا در قبال کوتاهی در کمک‌رسانی و امداد به مردم تحت حکومت خود و یا در قبال عدم رعایت موازین حقوق بشری دارای مسئولیت مستقیم می‌باشند. اما آنچه در این میان مهم است اینکه، میزان مسئولیت، حوزه مسئولیت، نحوه جبران خسارت و ضمانت اجرا در این مفهوم جدید کاملاً تبیین نگردیده و یا اگر تبیین گشته به اجماع جهانی و تصویب دولت‌ها نرسیده است. افزون بر آن دولت‌ها امروزه باید با اصل انکارناپذیر و جهانی حاکمیت خوب^{۱۱۸} خود را هماهنگ سازند، اصلی بین‌المللی که زیربنای آن را حاکمیت قانون، پاسخگویی، تأمین ثبات سیاسی و مشارکت مردم در تصمیمات دولت تشکیل می‌دهد. البته موارد منعکس در این گزارش حاکی از آن است که دولت پادشاهی بحرین عملکردی کاملاً مباین با اصول مذکور داشته و در جریان اعتراضات مردمی ابداً عملکرد مطلوبی نداشته است.

گستره و ابعاد نقض حقوق بشر در سرزمین بحرین چنان بوده است که بدون تردید می‌توان آن‌ها را از مصادیق مهم‌ترین جنایات مورد اهتمام جامعه بین‌المللی دانست. اگرچه هنوز در پیکره قوانین بین‌المللی دولت‌ها از مصونیت برخوردار هستند اما چندان که در اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی تصریح گشته است افراد مرتکب این جنایات را می‌توان تحت پیگرد و مجازات قرار داد، و چنین است که حقوق بین‌الملل با بی‌کیفری مبارزه می‌کند تا مرهمی باشد بر آلام بشریت و افکار عمومی را تا حدودی رضایت و تسکین ببخشد.

با عنایت به آنچه بیان گردید و با توجه به وضعیت غیر قابل قبولی که به لحاظ حقوق بشر در کشور بحرین حکمفرماست و نیز با بذل توجه به مسئولیت بین‌المللی بحرین به واسطه نقض گسترده و سیستماتیک تعهدات حقوق بشری خود، شایسته است به موارد ذیل توجه گردد:

- انتصاب یک گزارشگر ویژه حقوق بشر برای بحرین، به طوری که بتواند با دسترسی مستقیم به اتباع بحرینی تصویر جامع و دقیق تری از وضعیت حقوق بشر در این کشور در اختیار جامعه جهانی قرار بدهد.

- توجه ویژه مجمع عمومی و شورای امنیت سازمان ملل متحد به عنوان دو رکن اساسی در حفظ صلح و امنیت بین‌المللی به تنش‌های موجود در بحرین، صدور قطعنامه علیه دولت بحرین و حمایت از مردم تحت سرکوب در این کشور.

- توجه سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی به وضعیت اسفناک نقض حقوق بشر در بحرین و توسل به اقدامات یکجانبه از جمله قطع روابط دیپلماتیک یا اعمال تحریم علیه دولت بحرین تا زمانی که این دولت به تعهدات بین‌المللی خود باز گردد.

منابع و مآخذ

اول- منابع فارسی

موسوی، فضل‌الله، و معصومه میرمحمدی. «بررسی جنایت تعقیب و آزار در پرتو وقایع اخیر بحرین.» مجله حقوقی بین‌المللی ۴۳ (۱۳۸۹).

گزارش عفو بین‌الملل، پیرامون نقض حقوق بشر در بحرین. ترجمه عدالت‌طلبان بدون مرز، ۲۰۱۱.

دوم- منابع انگلیسی

الف) کتب و گزارش‌ها

Willis, Michael J. "Tunisia: The trailblazer and the benchmark." In *The Arab Spring: Implications for British Policy*, edited by Conservative Middle East Council, London, 2011.

Cordesman, Anthony H. "Egypt and Tunisia (and, Iraq, Afghanistan, and Pakistan): Rethinking the Challenge of Instability in the Middle East, North Africa, and Other Developing States." Feb 3, 2011, in <https://csis.org/publication/egypt-and-tunisia-and-iraq-afghanistan-and-pakistan>.

Report of the Bahrain Independent Commission of Inquiry (BICI report). presented in manama, Bahrain, 23 November 2011.

Post BICI Report, Published by Bahrein Center for Human Rights, 26th March 2012.

Bahrain: the Human Price for Freedom and Social Justice, 22 November 2011.

Flawed Reforms, Bahrain Fails to Achieve Justice for Protesters, Amnesty International, 2012.

Report on Bar Human Rights Committee Hearing Observation: Bahrain.

Submission to the Office of the High Commissioner for Human Rights 13th session of the Universal Periodic Review -Bahrain.

ب) تارنماها

csis.org/publication/egypt-and-tunisia-and-iraq-afghanistan-and-pakistan
www.bbc.co.uk/persian/world/2011/11/111123_an_bahrain_unrest.shtml
www.bna.bh/portal/en/news/452065
www.alwasatnews.com/3111/news/read/532359/1.html
www.thenational.ae/news/worldwide/middle-east/bahrain-moves-t
www.humanrights-iran.ir/news-23694.aspx
fa.alalam.ir/print/331414.htm
fa.alalam.ir/news/332304.htm
chronicle.com/article/2-Reports-Denounce-Bahrain-for/129907
www.barackobama.ir/en/news/5601
bhrc.org/en_US/ViewNews/15/175/statements.aspx
www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-13221574
articles.cnn.com/2011-04-28/world/bahrain.protests_1_wefaq-opposition-party-bahrain?_s=PM
bbc-farsi.com/Page/?nid=671
www.bahrainrights.org/en/torture
www.bbc.co.uk/news/world-middle-east

www.humanrightsfirst.org/2011/09/28/military-trial-verdicts-expose-
www.youtube.com/watch?v=UxBRld620zs
arabwomenspring.fidh.net
www.bahrainrights.org/en/women
bahrainrights.hopto.org/en/node/4185
www.youtube.com/watch?v=9li6tWJSAug
twitter.com/#!/moi_bahrain/stat
alwefaq.net/

ج) مقررات بین‌المللی

The Universal Declaration of Human Rights (1948).
International Covenant on Civil and Political Rights (1966).
International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (1966).
the Convention Against Torture, and Other Cruel, Inhuman, or Degrading Treatment or Punishment (1984).
Arab Charter on Human Rights (2004).
Human Rights Committee, General Comment 10.
A v Australia, Human Rights Committee, Communication No. 560/1993, CCPR/C/59/D/560/1993.

د) قوانین داخلی بحرین

Constitution of Bahrain 2002.
Decree Law No. 42 of 2002.
Decree Law No. 7 of 2006.
Decree Law No. 16 of 1990.
Decree Law No. 4 of 1998.
Decree Law No. 10 of 2007.
Decree Law No. 56 of 2006.
Decree Law No. 4 of 1998.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

Breaching Human Rights in Bahrain: Norms of International Human Rights

Mehrdad MOHAMMADI

LL.M. in International Law: Allameh Tabataba'i University

International peace and security cannot be established unless the states respect their international obligations thoroughly. One of these obligations is the human rights; norms which must be respected both during peace and war times.

As in many Arab countries of the region, Bahrain experienced the torrents of democratic movements and protests, generally known as the "Arab Spring". In pursuit of democracy, the people of the smallest Arab country of Persian Gulf region revolted. Though their demands had roots in more than four decades ago, but their widespread protests against the Bahraini regime started on 14 February 2011.

Bahrain government, in its turn, encountered the protesters harshly and suppressed the movements. In this context the government of Bahrain, ignoring its human rights obligations, tremendously violated citizens' basic rights. In this article we have first enumerated the some of the most important cases of human rights violations, and then these violations are compared to the relevant treaty obligations of Bahrain.

Keywords: Bahrain, International Human Rights, International Community, Universal Declaration of Human Rights, Breaching Human Rights

Journal of **LEGAL RESEARCH**

VOL. XII, No. 2

2013-2

- Arbitration and the Peaceful Settlement of International Disputes
Seyed Jamal SEIFI
- Legal Aspects of the Geneva Joint Plan of Action 2013
Nader SAED
- Violation of the World Trade Organization's Agreements
Mojtaba MOROVVAT
- The Attitude toward Justice and Justice-oriented Concepts
from viewpoint of Foundations of International Law
Akbar ADIBI
- Breaching Human Rights in Bahrain
Mehrdad MOHAMMADI
- Explaining the Export and Transfer of Pollution in International law
Seyed Hadi PAZHOUAN
- Liability of Carrier toward Goods under International Conventions
Mehrasa MOHEBI
- Introduction to the Online Library of SDIL
Elham Sadate ALVANKAR

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law
Research & Study